

TÖB-DER

TÜM ÖĞRETMENLER BİRLEŞME VE DAYANIŞMA DERNEĞİ

On beş günde bir yayınlanır.

15 TEMMMUZ 1975

Yıl : 4 — Sayı 101

Sahibi
Ali BOZKURT

Yazı işleri müdürü
Binali SEFEROĞLU

Fotoğraflar : İbrahim Demirel

Adres
Gazi Mustafa Kemal Bulvarı
Saray Apt : 12/1 Demirtepe - ANKARA

Telefon
17 49 27 — 25 14 52

Abone koşulları
Yıllık : 30, Altı aylık : 15 Lira
Dış ülkeler iki katıdır

Fiatı : 2 Lira

Basıldığı yer
Şark Matbaası — ANKARA

DEMEÇ

BİR DEVRİMCİ ARKADAŞIMIZ DAHA ÖLDÜRÜLDÜ

12 Haziran 1975 günü gece yarısı Şavşat TÖB — DER şubemiz üyelerinden öğretmen HASAN ŞİMŞEK «faili meçhul» kişilerce kulak arkasına ve başına indirilen darbelerle komaya sokulmuş olarak bulundu. Kaldırıldığı Şavşat hastahanesinde gerekli tedavi ve ilgi gösterilmeyince, Artvin Devlet Hastahanesine kaldırıldı. Bir ara komadan çıkan arkadaşımıza kardeşi «sana ne oldu?» diye sorduğunda «beni dövdüler» diyebildi ve tekrar komadan çıkamıyarak öldü.

Aradan 23 gün geçtiği halde katillerin bulunamayışını ve Türkiye çapında üyelerimize yapılan saldırıları protesto etmek amacıyla Şavşat TÖB — DER şubemiz 5.7.1975 günü bir uyarı mitingi düzenledi.

10.000 civarında halk, öğretmen ve öğrencinin katıldığı mitinge Şavşat köylerinden kamyonlarla gelen halk ellerinde «BİR ÖLÜR. BİN DOĞARIZ, HASAN ŞİMŞEK'İN KATİLİ ANA BABA KATİLİDİR. FAŞİZME KARŞI BİRLEŞELİM» sloganları yazılı pankratlarla şubemiz önüne indiler. Şavşat köylüleri, miting için TÖB — DER önünde birikenlerce «KAHROLSUN FAŞİZM, KATİLLER NERDE? akıtılan kanların hesabı sorulacaktır.» Sıloğanları ile karşılandı. Daha sonra jandarma karakolu önünde yürüyüşe geçen kalabalık saat 13'te miting alanına vardı. Atatürk ve devrim şehitleri adına yapılan saygı duruşundan sonra, emperyalizmi, faşizmi, ve baskıları lanetleyen, bağımsızlık ve demokrasi mücadelesini vurgulayan ve Hasan Şimşek'in devrimci kişiliğini anlatan konuşmalar yapıldı. Mitingde konuşan Hasan Şimşek'in kardeşinin «KARDEŞİM ÖLDÜRÜLDÜ. KATİLLER BULUNMUYOR. EĞER BİR ÜLKEDE KATİLİ BULUNMAYAN CİNAYETLER İŞLENİYORSA ONUN SORUMLUSU O ÜLKEYİ YÖNETENLERDİR» demesi mitinge katılanların «kahrolsus faşizm, katiller nerde?» sloganı atmalarına neden oldu.

Saat 16.00 da sona eren miting olaysız geçmiştir. Çevre il ve ilçelerden gelen halkı, öğretmen ve öğrencileri Şavşat halkı uğurlamış, devrimcilere ve davalarına sahip çıkmanın en güzel örneğini göstermişlerdir.

Sürdürülen devrimci avı, son zamanlarda öğretmenler üzerinde yoğunlaşmıştır. Bunun nedeni; bağımsızlık ve demokrasi düşmanı emperyalizm ve eğemen güçlerdir. Bunun nedeni; bu güçlerin sözcülerinin örgütümüzü ve üyelerimizi hedef göstermeleridir. Ne varki; baskı ve tahakkümler sürsede halkımızın bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi durmayacaktır. Durduracağını sananlara en güzel yanıtı Şavşat köylüleri vermiştir ; «BİR ÖLÜR, BİN DOĞARIZ»

7.7.1975
TÖB—DER GENEL BAŞKANI
CEMİL ÇAKIR

RAPOR

TÖB-DER Genel Başkanlığına — Ankara

Özü : Tokat'ta haziran ayında meydana gelen saldırılar hk.

1) 6.6.1975 günü Tokat İlköğretmen Okulundaki kendilerine komando adı veren öğrenciler, okulun yakınından geçen su kanalı kapağındaki «Ecevit» yazısını silmek istemişler, mahalleli gençlerin müdahalesi üzerine, okuldan yardım alarak daha kalabalık bir grup halinde saldırmışlardır. Saldırı sırasında babası ve ağabeyi TÖB-DER üyesi olan Necati Yıldırım adlı Ticaret Lisesi öğrencisi Necati Yıldırım, saldırganlarca su kanalına atılmıştır. Necati Yıldırım çevreden gelenlerin yardımlarıyla boğulmaktan kurtulmuştur. Saldırganlar, gecekondu halkının özellikle gecekondulu kadınların tepkisinden korkarak okula çekilmişlerdir. Saldırganlardan Öğretmen Okulu öğrencisi Memduh Gökdemir'in kurt rozetli kimliğini olay yerinde düşürdüğü görülmüştür. Kimliğin fotokopisi adlî makamlara verilmiştir.

2) 6.6.1975 günü kanal çevresinde başlayan saldırı, Öğretmen Okuluna sıçratılmış, Coğrafya kursunda «Komili - Hacı Şakir» sabun adlarıyla başlayan ideolojik tartışma kendilerine komando adı veren öğrencilerin saldırısıyla gelişmiştir.

Sinan Çiftyürek, Mahmut Kılıç, Mahmut Şahin, Hüseyin Aydın adlı öğrenciler okul binasında yüzlerce kişinin saldırısına uğramışlardır. Bu arada kapılar kilitlendiğinden, bahçede gezinen devrimci öğrenciler arkadaşlarını kurtarmak için içeriye girmek istemişler, ancak kapılar açılmamıştır. Bunun üzerine devrimci öğrenciler içeriye girmek isterken kapı camları kırılmıştır. Saldırıdan sonra yaralanan altı öğrenciden Mahmut Şahin, Mahmut Kılıç, Hüseyin Aydın hastahaneye yatırılmışlar, diğerleri ilk yardım tedavisi görmüşlerdir. Zincir, sopa, demir sandalye ile ağır yaralanan Mahmut Kılıç, iyileşmediği açıkça görüldüğü halde hastahaneden çıkarılmıştır. Mahmut Kılıç'ın yarası hademe tarafından dikilmiş ,yara büyük olduğu halde iki dikiş atılmıştır. Resmen sevk yapılmadığı için Mahmut Kılıç Ankara'da özel tedavi görmüş, yarası temizlenmiş ve sekiz dikiş atılmıştır.

Olaylar sırasında, özellikle bazı okul yöneticilerinin kışkırtıcı tavırları dikkati çekmiştir. Bunlar olay yerine gelen polislere ve komando öğrencilere hitaben: «Devrimci öğrencileri kastederek: «Vurun bunlara, bunlar komünisttir, vatan hainidir» demiştir. Yine olay yerine gelen Vali ve Milli Eğitim Müdürü saldırganlarca alkışlanmıştır.

On üç devrimci öğrencinin polis tarafından gözaltına alınmasından sonra okul bahçesinde toplanan devrimci öğrenciler, okul binasına girmeyeceklerini belirtmişler, Can güvenliği ve okuma özgürlüğü istemişler, saldırıyı ve okul müdürünü protesto etmişlerdir.

Binaya girmeyen öğrenciler, yetkililer tarafından Tarım Meslek Lisesine götürülmüşler, geceyi orada geçirmişlerdir. İkinci gün «Can güvenliği ve okuma özgürlüğü» konusunda Valiyi resmen göreve çağıran öğrenciler, karınlarını Tokat halkının yardımlarıyla doyurmuşlar, ikinci geceyi Tokat'a yakın köylerde geçirmişlerdir.

8.6.1975 günü Valiye tel çeken öğrenci velileri de «Öğrencilerin can güvenliğinin ve okuma özgürlüklerinin sağlanmasını istemişler, okul müdürünün tutumunu protesto etmişlerdir. Veliler aynı telde «Aksi halde kendilerinin tedbir almak zorunda kalacaklarını» da belirtmişlerdir.

Gözaltına alınan devrimci öğrenciler karakolda dövülmüşler, polisin ve Öğretmen Okulu müdürünün tutumu nedeniyle mahkemece suçlu bulunarak, «Tokat Sulh Ceza Mh. 1975/198 sayılı kararı ile tutuklanmışlardır. Aralarında dövülen, hastahanede yatan öğrencilerin de bulunduğu öğrenciler şunlardır : Ali Sağlam, Mustafa Söylemez, Süleyman Sevin Nüzhet Bozat, Hüseyin Aydın, Cuma Akay, Mehmet Kuş, Ali Tertemiz, Mahmut Şahin, Cemal Özdemir, Hilmi Evin. Bu öğrenciler

10.6.1975 günü Ağır Ceza Mahkemesine yapılan itiraz sonucu serbest bırakılmışlardır.

Resmen açıklanmamakla birlikte 10 devrimci öğrencinin sürgün edileceği, bir öğrencinin de yatılık hakkının alınacağı öğrenilmiştir.

3) 12.6.1975 günü TÖB - DER Tokat Şubesi üyesi, Yeşilırmak İlkokulu Öğretmeni Mustafa Güler saldırıya uğramıştır.

Mustafa Güler, bahçesinden evine gelirken kendi kızına bağırmıştır. Bu arada, Mustafa Güler'in komşusu Fevzi Uçar'ın Öğretmen Okulunda öğrenci olan kardeşi Fikri Uçar mırıldanarak bir şeyler söylemeye başlamıştır. Mustafa Güler: «Ne söylüyorsun?» deyince Fikri Uçar, küfrederek saldırmış, Mustafa Güler'in kaşını tornavida ile yaralamıştır. Tesadüfen bir bekçinin araya girmesiyle olay yerinden evine girmek isteyen Mustafa Güler, saldırganın ağabeyisi Fevzi Uçar ve karılarının (Fevziye ve Ayşe) yeniden saldırısına uğramıştır. Bu arada da daha önceden kapılarının önünde hazırladıkları taşları, Mustafa Güler'in saldırmak için yığdığını ileri sürmüşlerdir. Olay karakola intikal ettikten sonra saldırganlar da üyemizden şikayetçi olmuşlardır. Hastahanede Mustafa Güler'in yarası dikilmiş ve yedi günlük rapor verilmiştir. Saldırgan Fikri Uçar'ın on gün rapor aldığı öğrenilmiştir.

Öğretmen Okulu Müdürü ile yakın ilişkileri bulunan ve hemşehrisi olan Fevzi Uçar ve ailesine karşı mahalle halkının nefreti daha da artmıştır. Fevzi Uçar yasa dışı iki evlilik hayatı yaşamaktadır.

SONUÇ: Saldırıların aralıksız gelişmesinde Türkiye'de görülen genel faşist saldırı amaçları yatmaktadır. Faşistlerin, 14 Haziranda Tokat'a gelen CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'in gelişinden önce halkı yıldırmak istemeleri saldırıların daha hızlanmasına yol açmıştır. Köylerde, mahallelerde ufak çapta saldırıların sürdüğü yolunda haberler almaktayız.

Hasan Basri BİŞKİN
TÖB - DER Tokat Şubesi Başkanı

RAPOR

TÖB—DER Genel Merkez Başkanlığına
ANKARA

Yurt ölçüsünde öğretmenlere karşı sürdürülen faşizan baskılar, karalama kampanyası ilimizde de boyutlarını giderek genişletmektedir.

Bu genişleme sonucu şubemiz yönetim kurulu Başkanı Kâzım Köroğlu, üyelerimiz Mehmet Özaydın Emin, Özcan Yıldız, Ali Türkoğlu ile Ziraat Bankası Saymanı Kadir Yılmaz'ın konutları kolluk kuvvetleri tarafından aranmıştır. Arama sonunda üyemiz Mehmet Emin Özaydın'ın konutundan aşağıdaki kitaplar alınmıştır.

İsmail Cem'in Türkiyede geri kalmışlığın tarihi, Kemal Tahir'in Bozkırdaki çekirdek, Hayyam, Profesör Muammer Aksoy'un Devrimci öğretmenlerin kıyımı ve mücadeleleri, Ecevit'in Savunması, TÖB—DER dergileri, Yeniortam gazetesi,

Muhbir vatandaş kimliğini gizlemekte. Ancak Muhbir vatandaşın açık kimliği bizce açıkca bilinmekte. Atatürk Düşmanı, ortaçağ görüşlü, bir iki öğretmenin toplumcu, Atatürkçü, Yurtsever öğrenmeleri halkın gözünde küçük düşürmek için çağdışı yöntemler kullanımaktadır. Çağından sorumlu, Atatürkçü öğretmenler olarak muhbir vatandaşlara kendi silahlarıyla yanıt vermiyeceğiz. Karalama, dedikodu imzasız ihbar gibi çağ dışı uğraş yollarına sapmıyacağız. Alnımız ak, gönlümüz rahat olarak halkın içinde, halkla beraber olacağız. Hiç bir kuvvet özellikle çağ dışı kuvvet bizi halktan koparamaz. Tersine daha da bütünleştirir, kaynaştırır halkımızla. Nitekim kaynaştırmıştır da. Halkımız bu olayı nefretle karşılamaktadır. Muhbirlerin örtüsünü sıyırmaktadır. Muhbirleri kendisinden soyutlamaktadır.

Muhbir vatandaş sana ünlüyorum. Azıcık uygar güvenin varsa örtünü kaldır. Çamurlu dilekçenin altına imzanı at. Öyle çık karşımıza. Öyle çıkalım halkımızın karşısına. Yapamazsın bunu. Çünkü halka inanmazsın sen. Halk çamur atmasını sevmez. Halk çalışmıyanı sevmez. Halk devlet kesesinden para alıp devletten çok çok kendi özel işinde çalışanları sevmez. Halk kumar oynatanları sevmez. Onun için güvenin yoktur halka. Onun için kirli uğraşladır işin. Güneşten korkan yarasasın yarasa.

Bir kez saplanmışsın bataklığa. Çıkmak için debeleniyorsun. Çaban boşuna. Debelendikçe daha da batacaksın. Batıyorsunda. Ama kişileri batırmak yaraşmaz bize. Onun için acıyorum size. Bilgisizlik sonucu fırlattığın çamurlar nedeniyle kızgın - kırgın değilim sana.

Kâzım KÖROĞLU
Rize TÖB—DER Şube Başkanı

HABERLER

Emniyet Müdürlüğü

Şube : 1. Der. Sayı : 1637
Konu : Tiyatro eserinin oynatılamıyacağı hk.

TÖB — DER Kayseri Şube Başkanlığına

İlgi : 30/5/1975 gün ve Kayseri Tüm öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği Şubesinin bila sayılı dilekçesine :

İlgide kayıtlı dilekçe ile 12/5/1975 günü Belediye Şehir Tiyatrosu salonunda oynatılması istenen ANA isimli tiyatro eserinin ve Ankara Sanat Tiyatrosu Topluluğunun ilimizde temsil vermesi kamu oyunda menfi tesir bıraktığından 5442 kanunun 8. maddesinin D. fıkrası gereğince temsile müsade edilmediği bilgillrinize rica ederim. 4/Haziran/1975

Semih Rifat Arıkan
Vali Muavini
Vali y.

★

HOZAT'TA BASKILAR SÜRÜYOR

Bir süre önce Altın çevre köyü imamı, ilkokul öğrencilerine okul zamanı kur'an kursuna gelmeleri için baskı yapmıştır. İlkokul öğretmeni de durumu ilgili yerlere bildirmiştir.

İlkokul öğretmeni'nin durumu ilgili yerlere bildirmesinden sonra, köy imamı, köylüleri öğretmen aleyhine kışkırtmıştır. Kavgalı olaylar çıkmıştır. TÖB - DER üyesi ilkokul öğretmeni Veli Ağcihan dövülmüştür. Olaya müdahele eden bazı aydın köy halkı da dövülmüştür. Şimdi köy halkı iki gruba bölünmüş durumdadır.

Son olarak ta köyde bir yaralama olayı çıkmış olayla hiç bir ilişkisi olmıyan Veli Ağcihan tutuklanmıştır. Asıl suçlunun aranması gereği bile duyulmamıştır.

★

DİSİPLİN KURULU SEÇİMLERİNİ TÖB — DER'Lİ ÖĞRETMENLER KAZANDI

Bursa'da yapılan disiplin Kurulu seçimlerini TÖB — DER'li öğretmenlerden Servet Ersoy ve Ahmet Ergül, Okul müdürleri arasındaki seçimi de Hüseyin Nas kazanmıştır.

KENAN BULUT SÜRÜLDÜ

Elâzığ Öğretmen Lisesi Müdürü Kenan Bulut Çayeli Lisesine Öğretmen olarak sürüldü. Kenan Bulut hiçbir koğuşturma geçirmemişti. Suçu demokrat tavırlı olması ve öğrenciler arasında ayrım gözetmemesiydi.

Bulut'un yerine A. P. militanlarından Cemil Yavuz getirilmiştir.

★

EZİK OTLAR OYNANDI

İnebolu Şubesi halka dönük çalışmalarını sürdürmektedir. Son olarak öğretmen arkadaşlarımızın elbirliğiyle hazırladığı Necati Cumalı'nın EZİK OTLAR adlı oyunu sahnelenmiş ve 3 Mayıs 1975 günü halka sunulmuştur. Halk oyunu ilgiyle izlemiştir.

★

BURSA İNCELEMESİ YAPILIYOR

Bursa Bölgesi TÖB — DER Şubeleri Bursa'yı sosya — ekonomik yapısıyla verecek bir inceleme yapıyorlar. Konular saptanmış ve şubelere paylaştırılmıştır. Şubelerin çalışmaları Eylül ayı içinde bir araya getirilerek Genel Merkez Araştırma Bürosuna sunulacaktır.

★

MUDANYA'DA TÖB — DER KURULUYOR

Mudanya öğretmenleri TÖB — DER Şubesini kurmak için gerekli girişimlerde bulunmuşlardır. Genel Merkezden yetki gelir gelmez bu ilçemizde de şubemiz kurulmuş olacaktır.

★

ORHANGAZİ DE TÖB — DER ŞUBESİ KURULDU

Partizan baskılar nedeni ile TÖDMF ve TÖS zamanında şube açılmamış, girişimde bulunan öğretmenler daha şube kurulmadan çeşitli komplolarla ilçe dışına nakledilmişlerdi.

TÖB — DER Şubesini kuran arkadaşlar üye sayısının hızla arttığını belirttiler. Şube çalışmalarını başarıyla sürdürüyor. Orhangazili öğretmenleri kutlarız.

H A B E R L E R

— BASKI —

İLKÖĞRETİM MÜDÜRLÜĞÜNE

Bartın

İlçenizde görevli ilkokul öğretmenlerinden mutemetler tarafından çeşitli derneklere giriş aidatları kesildiği Müdürlüğümüze yapılan şikâyetlerden anlaşılmaktadır. Bu kesintilerin mutemetler tarafından kesilmesi uygun değildir. Aidat ödeyecek öğretmenlerin maaşı aldıktan sonra kendileri tarafından verilmesi gerekmektedir.

Ayrıca İlçenizde görevli bütün öğretmenlere maaşlarından nerelere kesinti yapıldığını gösterir bir fişin verilmesini,

Yukarıda belirtilen hususlara riayet etmiyen mutemetler hakkında kanuni işlem yapılacağı bilinmesini ve gereğini önemle rica ederim.

Dağıtım
Bütün İlköüretim Md. lüklerine yazılmıştır.

Mehmet Yurtcan
İlköğretim Müdürü
Milli Eğitim Müdürü
R. Çetin Dağlı
İmza

★

A Ç I K L A M A

Haber Bülteni'mizin 98. sayısında Urfa Kız Öğretmen Lisesi'ndeki baskılarla ilgili olarak bir mektup yayınlamıştık. Urfa Kız Öğretmen Lisesi öğretmenlerinden bu mektupla ilgili açıklama aldık. Açıklamayı sunuyoruz.

«Bülteninizin 98. sayısının 12. sayfasındaki BELGE BELGE BELGE başlıklı yazının ikinci sütun yedinci satırındaki anılan adda bir yanlışlık vardır. Alevilerin komünist olduklarını, bu yüzden Türklerin bayramına katılamıyacaklarını söyleyin Tarih Öğretmeni değildir. Bu sözleri söyleyen Müzik Öğretmeni Makbule Dönmez ile Beden Eğitimi Öğretmeni Serpil Karakurum'dur. Aynı gün komandolara telefon ederek okulun basılmasını sağlayan da Biyoloji Öğretmeni Öznür Aydoğan'dır.

BOZCAADA HABERİ

Son günlerde yurdun her bölgesinde olduğu gibi Bozcaada'da da faşist saldırılar yoğunlaşmıştır.

1) Üyemiz Türkçe Öğretmeni Nurhan Manyaslı, lokantada yemek yerken sermaye çevrelerinin kışkırtmasıyla hareket eden 4 kişinin saldırısına uğramış ve çeşitli yerlerinden yaralanmıştır. Saldırganlar ikişer ay hapse ve para cezasına mahkûm olmuşlardır.

2) Yine aynı üyemiz eşiyle ve yanında bir yaşında çocuğu olduğu halde gece evine gelirken, çalıştığı okulun kitaplık memurunun galiz hakaretlerine uğramıştır. Kitaplık memuru daha sonra da bir Rum asıllı yurttaşın meyhanesinden devşirdiği üç kişiyi arkadaşımız üzerine saldırtmıştır. Bu olaylardan sonra okul müdürü, meczup kitaplık memuruna soru açacağı yerde kendisini kutlamış ve samimiyetini daha da arttırmıştır. Aynı okul müdürü geçen yılda bir öğretmeni dövmüş ve bu olay bültenimizde yayımlanmıştır.

3) 24 Mayıs 1975 tarihinde Azize PALAVUZ adlı öğretmenin evi gece bir takım meçhul (!) kimseler tarafından taşlanmış, camları kırılmıştır. Ne gariptir ki toplam nüfusu 2030 kişi olan-bunun yarısı kadın, bir bölümü çocuk, bir bölümü ihtiyar, bir bölümü memur - Bozcaada'da failler bulunamamaktadır.

Öğretmenlere sistemli olarak yöneltilen ve yasa hakimiyetini geniş ölçüde sarsan bu kara saldırılar çevrede üzüntü ve nefretle karşılanmaktadır.

★

AFYON'DA BASKILAR SÜRÜYOR

Afyon Şubemizin hazırlamış olduğu BU OYUN OYNANMAMALI adlı tiyatro yapıtının sahnelenmesi gerici baskılarla engellenmiştir. Şubemiz yetkilileri bu baskılar üzerine çevre ilçelerle ilişki kurduktan sonra Şuhut, Sultandağı, Çay, Akşehir ve Kütahya'da oyunu sahnelemişlerdir.

H A B E R L E R

BİSMİL'DE TERÖR

Bismil TÖB — Der Şubesi kurulduktan sonra üçüncü kez saldırıya uğramıştır. Diyarbakır olaylarının çıktığı gece faşist taslakları Şube lokalimize girmişler ve bütün eşyaları tahrip etmişlerdir.

★

S A L D I R I

Diyarbakır'ın Egil Kasabasındaki gerici baskılar son günlerde iyice artmıştır. Son olarak Belediye Başkanı ve faşist taslağı bir öğretmen (!) üyemiz İhsan Dirihan'a bıçakla saldırmışlardır. Halkın araya girmesiyle «Cinayet» önlenmiştir.

İşin ilginç yanı «yetkililer» her zaman olduğu gibi bu olayda da seyirci kalmışlardır.

★

MUSTAFAKEMALPAŞA ŞUBEMİZE SALDIRILDI

3.6.1975 günü gece yarısı Mustafakemalpaşa Şubemiz saldırıya uğramıştır. Saldırı anında içeride kimsenin bulunmaması vahim bir olayı önlemiş, ne varki faşist saldırganlar öfkelerini camlardan almışlardır. Şube lokalimizin camları kırılmıştır.

Mustafakemalpaşa savcılığı saldırganları yakalayacağı yerde üyelerimizden Ömer Aslan, İsmet Şengül, Musa Er, Erdinç Ersuntur, Mesut Yılmaz, Alaaddin Çeltik, Rıza Manatoğlu, Erol Akın ve Ali İhsan Türkmen için Türk Ceza Yasası'nın 141 ve 142. Maddelerine muhafelet etmekten koğuşturma açmıştır. Arkadaşlarımızın ifadeleri alınmasına rağmen iddianame henüz tebliğ edilmemiştir.

★

KOÇER YARGILANDI

Çektikleri bir telgraf ile savcıya iftira ettikleri iddia edil.n Mustafa Koçer ve on üç arkadaşının yargılanmasına devam edilmiştir.

ORUÇ SALIVERİLDİ

Türk Ceza Yasası'nın 456. maddesinin ikinci bendine muhalefet ettiği iddiasıyla tutuklanan arkadaşımız, Gölbaşı Şubesi üyesi Sait Vakkas Oruç 3.6.1975 günkü duruşmada salıverilmiştir. Arkadaşımız dört aydır tutuklu bulunmaktaydı. Üyemizin davasını Avukat Cemal Başbay izlemektedir.

★

TÖB — DER Şube Başkanlığına
D İ Y A R B A K I R

Emniyet kuvvetlerinin örgütümüz lokalini ve üyelerimizi hedef alan saldırılarının ülkemiz demokrasisine ve temel özgürlüklere indirilen bir darbe olduğunu belirtir, egemen güçlerin egemenliklerini perçinlemek amacı ile tezgâhlanan faşist oyunlar karşısında arkadaşlarımızın soğukkanlılıklarını korumalarını diler, fetih havası içerisinde kale burçlarına bayraklarını çeken ve halkı birbirine kırdırmaktan yarar uman faşist düşünceyi şiddetle ve nefretle kınar kararlı, güçlü, inançlı ve omuz omuza faşizme karşı uğraşımızı sürdüreceğimizi belirtir dördüncü olağanüstü kurultayımızın üzüntülerini ve geçmiş olsun dileklerini iletirim.

TÖB — DER 4. Olağanüstü kurultay divan başkanı
Bahattin Acar

★

U Y A R I

Son günlerde bazı arkadaşlarımızın evlerine dağıtılması suç teşkil edecek bildiriler gönderilmekte, daha sonra da bu arkadaşlarımızın evleri aranmaktadır. Kimler tarafından çoğaltıldığı belli olmayan bu provakosyon bildirilerinde «Ermeniler, Kürtler, Seyitler, Dedeler, Gençler, İşçiler... İsyan edin, Kıbrıs Fatihi Ecevit'in çevresinde toplanıp yurdu kurtarın...» gibi saçma sapan, akıl dışı sözler geçmektedir. Bildirilerin provakosyon niteliği apaçık ortadadır. Üyelerimizin bu konularda çok dikkatli davranmaları gerektiğini hatırlatırız.

BİLİRKİŞİ RAPORU VE ÖRNEK BİR KARAR

SEKİZİNCİ ASLİYE CEZA MAHKEMESİNE
ANKARA

1· Görev :

Bilirkişiye verilen görev, sanıkların KAMUOYUNA diye duyurdukları matbu yazının TÖB—DER'in tüzüğünde gösterilen amaçlara uygun olup olmadığının tesbitidir.

Duyuru dosyada fotokopi olarak bulunmaktadır. İnceleme fotokopi üzerinde yapılmıştır·

2. İnceleme :

TÖB — DER'in amaçları tüzüğünün üçüncü maddesinde gösterilmiştir· Bu maddi hükmü bir hukuk kuralıdır. Her hukuk kuralı normatif bir önermedir. Bir önermenin anlamını bilmek o önermeyi yorumlamakla mümkündür· Bu nedenle ilk iş olarak söz konusu hükmü yorumlamak gerekmektedir·

Derneğin amacı başlığını taşıyan TÖB—DER tüzüğünün üçüncü madde hükmü bir tek cümlede ifade edilmiştir· Bu cümle bileşik bir cümle olup basit cümlecikleri içermektedir. Başka bir deyimle bileşik cümlenin ifade ettiği şey, derneğin amacı olmaktadır. TÖB — DER tüzüğünün üçüncü maddesinde bir tek cümle halinde yer alan normatif önermede temel cümle şu olmak gerekir : «Derneğin amacı... üyelerinin... birleşmelerini ve dayanışmalarını sağlamaktır. «Bu cümle iki cümleyle beslenmektedir· Bunlardan ilki kapsam ifade eden, yani uyulması zorunlu sınırları tayin eden bir cümledir ve şöyle ifade edilmiştir·» « Atatürk devrimleri, insan hakları evrensel beyannamesi ile Anayasamızın milli, demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti kapsamı içinde...» Diğer cümlecik hal durum bildirmekte ve nasıl sorusuna cevap vermektedir. Bu da şöyle ifade edilmiştir. «...Üyelerinin tüm ekonomik sosyal ve özlük haklarını KORUYUP GELİŞTİREREK·.» Öyleyse TÖB — DER'in amacı, ilgili hükümde gösterilen kapsam içerisinde, tüm ekonomik, sosyal, ve özlük haklarını koruyup geliştirmek suretiyle üyelerinin birleşmelerini ve dayanışmalarını sağlamaktadır·

Üyelerin tüm ekonomik, sosyal ve özlük haklarının koruyup geliştirmek ibaresi burada açıklanmak gerekir· Üyelerine izafe edilen haklar sadece üyelerin öğretmen olmalarından doğan ÖZLÜK haklar değildir. Özlük hakları yanında öğretmene ait ekonomik ve sosyal haklar da korunup geliştirilerek öğretmenlerin birleşmelerini ve dayanışmalarının sağlanması istenmektedir. Haklar diye sayılan bu üç kategorinin başına bir de «TÜM» sıfatı konulmuştur. Dernek üyesinin TÜM EKONOMİK VE SOSYAL haklarını korumak geliştirmek demek üyeyi bir meslek mensubu olmaktan öteye bir İNSAN bir vatandaş saymaktadır. Bu nedenle TÖB — DER üyelerinin ekonomik, sosyal haklarını koruyup geliştirmek demek, bu hakları Türk hukuk düzeni ve ülkenin sosyo-ekonomik yapısı içerisinde ele almak demektir· Aksi halde maddede kalıplaştırılan amacı gerçekleştirmek her halde mümkün olmaz. Hak hukukun sujeye tanımış olduğu yetkidir. Sosyal, ekonomik haklar öncelikle Türk hukuk düzeninin hukukun sujeyi fertlere tanıdığı yetkiler olmak gerekir. Zaten bu husus sözkonusu maddede bir çerçeve olarak Atatürk Devrimleri, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve milli demokratik, laik ve sosyal hukuk devletidir· Bu devlet Anayasamızda öngörülmüştür· Görüldüğü üzere tüm ekonomik ve sosyal haklar TÖB — DER üyesinin vatandaş olarak insan olarak haiz olduğu ekonomik sosyal haklardır· Şu halde, amaç geniş kapsamlıdır, ve mesleki birleşme ve dayanışmayla sınırlı değildir. Mesleki birleşme ve dayanışmanın sağlanması, belli bir kapsam içerisinde, üyelerin tüm ekonomik, sosyal ve özlük haklarının korunup geliştirilmesi suretiyle gerçekleştirilmek istenmektedir.

Nitekim TÖB — DER tüzüğünün dördüncü maddesi hükmü bu bulguyu kanıtlamaktadır. Dördüncü madde derneğin yapacağı çalışmaları ayrı ayrı hükme bağlamıştır. Bu maddenin (b) bendi aynen şöyledir: «Eğitim mesleğinin çağdaş eğitim-öğretim ilkeleri yurt sorunları insan hakları öğretmen hak ve ödevleri ve anayasa hükümleri yönünde daima gelişebilmesi için incelemeler yapmak, ÖNERİLER HAZIRLAMAK-

BU ÖNERİLERİ İLGİLİ KURUMLARA VE KAMUOYUNA KABUL ETTİRMEYE ÇALIŞMAK» Görüldüğü üzere, geniş kapsamlı amaç, burada derneğin yapacağı çalışmalar sayılırken daha somut olarak ortaya çıkmaktadır. Şöyleki, dernek amacını gerçekleştirmek için sadece meslek sorunlarının çözümüyle uğraşmamakta, (TÖB — DER Tüzük, Md. 4/a) fakat aynı zamanda eğitim mesleğinin çağdaş eğitim ilkeleri, öğretmen hak ve ödevleri, Yurt sorunları, insan hakları ve Anayasa hükümleri yönünde gelişebilmesi için incelemeler yapmak ve öneriler hazırlamayı ve bunları kamuoyuna kabul ettirmeyle de uğraşmaktadır. (TÖB — DER Tzk. Md. 4/b) o halde denilebilir ki, sadece meslek ve meslek mensubu sorunları değil, yurt sorunları da, amacı gerçekleştirmek için üzerinde çalışılacak konular arasındadır. Gerek amaç, gerekse amacı sağlayacağı sanılan faaliyetler bir bütün içerisinde ele alınmışlardır. Ve bütünle bağıntılı olarak düşünülmektedir. Bu demektir ki, amaçta gösterilen tüm sosyal ekonomik ve özlük haklarının sağlanması ve geliştirilmesi, ülkenin hukuk düzeni ve sosyaekonomik yapısı içerisinde ele alınmaktadır. Bu nedenle TÖB — DER'in salt mesleki sorunları yanında, öğretmen ve öğretmenlik mesleğiyle ilgisini kurarak ülke sorunlarıyla uğraşması, bu konuda çalışmalar yapması, kamu oyunu oluşturması ve ilgili kurumlara bu yolda bazı önerilen kabul ettirmeye çalışması, tüzüğünde gösterilen amacın bir gereği ve zorunlu sonucu sayılmak gerekir.

Durum bu olduğuna göre acaba KAMUOYUNA diye duyurulan matbu yazıda sözkonusu edilen hususlar TÖB — DER'in amaçlarından sayılabilecek midir?. Şimdi bunu araştıralım :

«KAMUOYUNA» BAŞLIĞINI taşıyan yazıda anlatılan hususlar şöyle özetlenebilir: Bir kere bildiride geçim sıkıntısından söz edilmektedir. Geçim sıkıntısının nedeni olarak zamlar gösterilmektedir. Zamlar, karaborsacılık, istifçilik, vurgunculuk ve aracılıkla bağıntılı görülmüştür. Bu nedenle Türkiye'nin bir yoklar ülkesi olduğu ileri sürülmektedir. İddiya göre öğretmenler, azgelirli toplum kesitleri bu sosyo-ekonomik yapıdan etkilenmektedirler. Bu yapının lehine işlediği toplum kesitleri de vardır. Bunlar bildiride sayılmışlardır. Bu çelişkili ortam içerisinde halkın «hazret kuzusu» olmadığı ve birgün tepki göstereceği ileri sürülmektedir. Görüldüğü gibi, öğretmenin sorunları halkın sorunlarıyla bir tutulmaktadır. Başka bir deyimle öğretmenlerin tüm sosyal ve ekonomik haklarıyle ilgili sorunlar ülke halkının ekonomik ve sosyal sorunlarıyle bağıntılı sayılmaktadır. O halde ülkenin sorunları çözümlendiği zaman öğretmenlerin sorunlarıda çözümlenebilecektir. Bu nedenle bildiride öğretmen sorunları ülke sorunları içerisinde kamu oyuna duyurulmaktadır. Gerçekten ülke sorunlarına girmeden öğretmen ekonomik ve sosyal sorunlarını açıklamak mümkün değildir. Ve hatta çözümler sağlamak da imkansızdır. Kaldı ki, TÖB — DER amaçlarını gerçekleştirmek için «YURT SORUNLARI» ile uğraşmayı derneğin yapacağı faaliyetler arasında saymaktadır. (TÖB — DER Tüz. Md. 4/b) Geçim derdi öğretmenlerin sosyal ekonomik sorunudur. Halkın geçim sorunundan soyutlayarak öğretmenin geçim sorununu anlatmak, sanyoruz ki, mümkün değildir.

Bildiride öğretmenlerin geçim sorunlarının halkın geçimi sorununa bağlanarak anlatılması, TÖB — DER derneğinin amacını aşan bir durum değil, tersine, amacıyla ilgili bir durum sayılmak gerekir. Çünkü, geçim sorunu öğretmenin sosyal ekonomik sorunlarını da içine alan bir ülke sorunudur. Bu nedenle daha geneli açıklamadan. genelde özeli açıklamak mümkün olmamak gerekir: Meslek mensubu öğretmenin sosyal ekonomik haklarının korunup geliştirilmesi vatandaş öğretmenin sosyal ekonomik haklarıyla ve bu hakların korunup geliştirilmesiyle bağıntılıdır. Durum bu olunca, TÖB — DER'in öğretmenin geçim derdini halkın geçim derdiyle bağıntılı olarak kamuoyuna sunması, tüzüğünün 3 ve 4. maddelerinde öngörülen amaç ve amacı gerçekleştirmede yapılacak işler kapsamından sayılmak gerekecektir.

Bildiride daha sonra öğretmeni de etkileyen ülkedeki pahalılığın «emperyalizm ve

yerli ortaklarının baskı ve tahakküm ve sömürüsünden» ileri geldiği söylenmektedir. Bu baskı tahakküm ve sömürü, bildiriye göre, faşizan baskılar ve faşizm olarak ortaya çıkmaktadır. Faşizm bildiride aydınlığın düşmanı, yoksul halkın düşmanı, emeğin düşmanı olarak nitelendirilmektedir. Hukuk düzenimiz gerek emperyalizmi gerekse faşizmi ve faşizan baskıları himaye etmemektedir. Bildiride geçim sıkıntısıyla emperyalizm ve faşizm arasında bir bağıntı kurulmuştur. TÖB — DER soyut olarak emperyalizm ve faşizm kınamamaktadır Bir şeyle bağlı olarak Emperyalizm ve faşizmi kınamaktadır bu bağ TÖB — DER tüzüğünün üçüncü maddesinde gösterilen kapsam içinde öğretmenin sosyal ve ekonomik haklarının korunup geliştirilmesiyle, yani amacı sağlamaya matuf yollarla ilgilidir, denilebilir. Şöyleki ülkede geçim darlığı vardır. Bu darlıktan öğretmen etkilenmektedir. Bu darlığın nedeni emperyalizm ve ülkede bununla bağımlı olan faşizmdir. Öğretmenin geçiminin, sosyal sorunlarının çözümü, emperyalizm ve faşizmin ülkede etkinliğini yitirmesiyle mümkündür. İlk hedef, amaca varmayı sağlayacak ilk yol, ki amaç üçüncü madde de açıklanmıştır, emperyalizm ve faşizmle mücadeledir. Eğitim mesleğinin, çağdaş eğitim öğretim ilkeleri öğretmen hak ve ödevleri yurt sorunları insan hakları ve anayasa hükümleri yönünde daima gelişebilmesi için incelemeler yapma (TÖB — DER Tüz. md. 4/b) önerilerinde bulunma, emperyalizm ve faşizm hakkında yargılarda bulunmayı da içermektedir. Zira pahalılığın nedeni sayılan emperyalizm ve faşizm bu açıdan da kendilerine karşı olunan bir unsur olmaktadırlar. Emperyalizm ve faşizm zikredilen hükümde gösterilen gereklerin karşıtıdır. Emperyalizm ve faşizme dayalı bir eğitim mesleği, eğitim - öğretim düzeni, derneğin, üçüncü maddede gösterilen amaçlarına ters düşer. Zira TÖB — DER derneğin amacının, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin, Atatürk devrimcileri, Anayasanın milli, Demokratik, Laik ve sosyal hukuk devleti kapsamı içerisinde gerçekleştirecek esası kabul edildiğine göre, bu esasa karşıt faşizm ve emperyalizmin kınanması ve onlara karşı çıkılması TÖB — DER'in amacının zorunlu sonucu olmaktadır. Hatta denilebilir ki TÖB — DER'in amaç hükmünde gösterilen kapsam içerisinde gerçekleştirebilmesi, bir ölçüde de emperyalizme ve faşizme karşı çıkmasıyla mümkündür. TÖB — DER tüzüğünün üçüncü ve dördüncü maddeler karşısında, emperyalizm ve faşizme karşı çıkmayan TÖB — DER denilebilir ki, görevini gereğince yapmamıştır. Bu nedenle, TÖB — DER'ce yayınlanan «Kamuoyuna» başlıklı matbua TÖB — DER'in faaliyet alanı ve amaçlarından sayılmak gerekir.

Daha sonra öğretmenin görevinin sadece sınıflarda ders vermek olmadığını, öğretmenin ekonomi, sosyal ve özlük haklarıyle ilgili sorunlarının bu düzende niçin çözümlenemiyeceğinin bilincinde oldukları belirtilmektedir. Bildiriye göre öğretmenin sorunları fert fert çözümlenebilecek sorunlar değildir. Birleşmek gerekmektedir. Öğretmenler TÖB—DER'de birleşmeye çağrılmaktadır. Amaç, bu birleşmeyle güdülen toplu sözleşme, sendika grev hakları için mücadele etmektir. Öğretmenlerin yukarıda amaç için bir araya toplanmasını istemek, bu konuda kamuoyunu ve öğretmeni bilinçlendirmek TÖB — DER tüzüğünün üçüncü maddesinde gösterilen sosyal hakları koruyup geliştirmek hükmünün içinde sayılmak gerekir. Öyleyse söz konusu istekler ve istekleri duyurma aracı olarak inceleme konusu yapılan bildiri TÖB—DER'in amaç ve amacı sağlayacak araçlarından sayılmak gerekir. Toplu sözleşme, grev, sendika kurmak için faaliyet göstermek TÖB—DER'in amaçlarındandır ve faaliyet alanına girmektir.

Bildiride daha sonra silah ambargosu, Amerikan emperyalizminden söz edilmekte ve mücadele edileceği söylenmektedir. Bu beyanlar TÖB—DER'in amaçlarıyla çelişir değildir. Ve bu yolda beyanlarda bulunmak TÖB-DER'in amacını aşmak sayılmamak gerekir. Amacın belirtildiği üçüncü maddede gösterilen kapsam içerisinde ve dördüncü maddede gösterilen faaliyet alanı yönünden silah ambargosu ve Amerikan emperyalizmine karşı çıkmak, TÖB—DER'in amaçları arasında sayılmak gerekir. Kaldı ki karşı çıkılan hususlar bugün ulus olarak karşı çıkılan hususlardır. Emperyalizm ve Ame-

rikan silah ambargosuna karşı çıktığı için TÖB—DER'in amacını aştığını söylemek TÖB—DER tüzüğünün üçüncü ve dördüncü maddesi karşısında mümkün olmamak gerekir. Zira TÖB—DER amacı olarak ortaya koyduğu hususu belli bir kapsam içerisinde gerçekleştirmekle yükümlüdür. Bu kapsam Atatürk devrimleri İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Anayasamızın niteliklerini gösterdiği devlet düzenidir. Emperyalzim ve onun uzantısı olan silah ambargosu çerçeve olarak ortaya koyulan şu yukarıdaki düzenin karşıtıdır. Bu nedenle TÖB—DER mensuplarının birleşmelerini ve dayanışmalarını üyelerin tüm ekonomik sosyal ve özlük haklarını koruyup geliştirmek suretiyle yapmak istiyorsa emperyalizme ve faşizme kendisinin çizdiği çerçeve nedeniyle karşı olmak zorundadır.

3. Sonuç

Yukarıda anlatılan nedenlerden ötürü ve TÖB—DER tüzüğünün üçüncü ve dördüncü maddelerinin tanzim biçimiyle sanıkların «kamu oyuna diye duyurdukları matbu yazının TÖB—DER tüzüğünün amaçlarına» tamamen uygun olduğu kanatinde olduğumuzu arz ederim.

Saygılarımla. 18 Haziran 1975

Bilirkişi

Dr. Zeki Hafızoğulları

ÖRNEK BİR KARAR

Derneğimiz Ankara Şubesi tarafından 11 Şubat 1975 gününden «Kamuoyuna» başlığı altında bir bildiri yayınlanmıştır. Bu bildirinin dernek tüzüğünde gösterilen amacı aştığı ileri sürülerek, Ankara Şubemizin başkan ve üyeleri Mustafa Düzgün, Muzaffer Şener, Celal Yıldız ve İsmet Yalçınkaya haklarında Ankara 8. Asliye Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmış ve yönetim kurulunun, Dernekler Yasasının 35/1, ve 65/2 maddelerine göre cezalandırılmaları istenmiştir.

Mahkeme sanıkların sorgularını yaptıktan sonra, bildiride suç niteliği bulunup bulunmadığının ve amaç maddesinin aşılıp aşılmadığının saptanması için konuyu bilirkişiye vererek rapor istemiştir. Görevlendirilen bilirkişi verdiği raporda davaya konu yapılan bildirinin amacı aşmadığını ve bildiride herhangi bir suç niteliği bulunmadığını bildirmiştir.

Genel Merkez avukatları Halit Çelenk, İlhan Dişçi, Çetin Güner ve İsmail Çevik yaptıkları savunmalarda, Dernekler Yasasını, bu yasanın amacını açıklamışlar ve Anayasamızın düşünce özgürlüğüne ilişkin 20. maddesi karşısında yönetim kurulu üyelerinin suç işlemediklerini aksine yasal haklarını kullandıklarını ve bildiride açıklanan düşüncelerin Anayasamızın güvencesi altında bulunduğunu ileri sürmüşler ve öğretmenler üzerinde sürdürülen faşist baskılardan örnekler vererek sanıkların beraatini istemişlerdir.

Mahkeme, savunmayı yerinde görerek sanıkların beraatlarına karar vermiş ve karar kesinleşmiştir.

Kararın gerekçesi ile bilirkişi raporunun ve bildirinin birer örneğini yayınlamakta yarar görüyoruz.

KARARIN GEREKÇESİ

«TÖB — DER derneği Ankara şubesi adına 11.2.1975 günü dernek yönetim kurulunun 10. 2. 1975 tarih ve 27 sayılı kararı ile «Kamuoyana» başlığı ile bir bildiri yayınladığından bahisle 3. üncü maddesinde belirtilen hususlara aykırı olarak amacı dışına çıkıp 1630 sayılı kanunun 31/1, A ve 65/2 maddelerini ihlal ettiklerinden kurul üyesi bulunan yukarda isimleri yazılı bulunan sanıkların bu maddeye göre cezalandırılmaları istenmiştir.

—

Kamu oyuna başlıklı bildiri derneğin tüzüğü ile birlikte ve dosyası ile beraber bilirkişi Dr. Zeki Hafızoğulları'na verilmiş, İtalya'da yeniden hukuk tahsili yapan ve doktora tezi hazırlayarak orada bunu kabul ettiren, Ankara Hukuk Fakültesi öğretim üyelerinden Dr. Zeki Hafızoğulları yaptığı inceleme sonunda bildirinin Türk kamuoyunun bugün üzerinde durmuş olduğu ve titizlik gösterdiği konuları kendi açısından açıklığa kavuşturdunu, emperyalizm ve onun uzantısı olan silah ambargosuna karşı çıkışın hem bir hak ve hem bir görev ve hem de TÖB — DER'in amaçlarına uygun düşen bir yön olduğunu yeterince açıklamış olmakla altı sahifelik yeminli bilirkişi mütalaası bildiriyi tam şekilde açıklar mahiyette bulunmuştur.

C. Savcısı esas hakkındaki mütalaasında sanıkların beraatlarına karar verilmesini istemiştir.

Türkiye'de faşizme ve emperyalizme samimiyetle karşı çıkma her Türk vatandaşının görevidir, namus borcudur. İnsan olma haysiyetinin gereğidir. Faşizme ve emperyalizme karşı çıkmayan, samimiyetle bunu kınamayan bir toplumun mevcut dünya koşulları içinde insanca yaşamağa, insan olmaya, haysiyetli hayat sürmeye hakkı yoktur. TÖB — DER bildirisinde sonuç olarak bu yönlere yönelmiş tek kişi tarafından başarılması mümkün olmayan birtakım nakil girişimleri dile getirmek istemiştir. Kamuoyuna açıkladığı düşüncesinde onları suçlu bulacak bir durum yoktur.

(...bu pahalılık emperyalizmin ve yerli ortaklarının baskı, tahakküm ve sömürüsünden gelmektedir...... faşizm aydınlığın düşmanıdır. Faşizm yoksul halkın düşmanıdır. Faşizm emeğin ve düşüncenin düşmanıdır... biz Türk öğretmenleri olarak görevimizin yalnızca sınıflarda ders vermek olmadığını bildiriyoruz. Biz, Türkiye öğretmenleri olarak sorunlarımızın neden bu düzende engellendiğinin bilincindeyiz... Şimdi Türkiye halkı iki seçenek ile karşı karşıyadır. Ya tekrar elleri bağlı, başları eğik esirler gibi Amerika'ya yaltaklanacaktır. Ya da her türlü ilişkiyi keserek özgürlüğünü ve bağımsızlığını kazanmak için mücadele edecektir.) demekte suç yoktur. Ve bunu demekle bir dernek amacı dışına çıkarak siyasi faaliyet göstermiş sayılmaz. Sanıkların beraatı gerekmiştir.

HÜKÜM : **Gerekçesi yukarıda açıklanmış olduğu üzere, sanıkların BERAATLARINA karar verilmiştir.**

HAKİM 10942

K A M U O Y U N A

Artık yeter...

Artık yeter, bıçak kemiğe dayandı. Zam zam üstüne. Gün geçmiyorki yeni bir zam haberi ile karşılaşmıyalım. Zamlar emekçi sınıf ve tabakaların, dar gelirli öğretmen ve memurların sırtına kambur üstüne kambur yığdı. Karaborsa, istifçilik, vurgunculuk, aracılık, tefecilik aldı yürüdü. Günlük yiyecek temel gıda maddeleri olan yağ yok... Şeker yok... çay yok... yok... yok... yok... Yoklar ülkesinde yaşıyoruz.

Öte yandan ağaların, beylerin, paşaların, vurguncuların kodamanların, tefecilerin yani ülkemizi ve halkımızı soyup soğana çevirenlerin sofralarında kuş sütü bile eksik değil. Bu nasıl hakçasına bir düzendir. Bu nasıl bir sosyal adalettir.

Artık yeter...

Halkımız hazrat kuzusu değildir. Bir yanağın vurunca öbür yanağın çevirmesi çoktan gerilerde kaldı. Gün uyanışma günüdür. Gün dayanışma günüdür. Artık halkımız gerçekleri bir bir görüyor, bunca işsizliğin, bunca yokluğun, bunca pahalılığın, bunca ekonomik ve faşizan baskıların nedenlerini anlıyor.

Artık yeter...

Halkımızın tepesine bir baykuş gibi tüneyen pahalılığın nedeni bellidir. Bu pahalılık Emperyalizmin ve yerli ortaklarının baskı, tahakküm ve sömürüsünden gelmektedir. Bu gün ulusal gelirimizin % 40 ını nüfusumuzun % 1 ini oluşturan sömürücü güçler almaktadır. Kendi mutlulukları ve sömürüleri için halkın uyanmasını istemiyorlar. O nedenle, okuldan çok hapishane yapıyorlar. Kendi sömürülerine karşı çıkan ilerici, devrimci yurtseverlerimizi insafsızca zulümlere ve işkencelere uğratıyorlar. Hapishanelerde çürütüyor, toplu halde katlediyor, sokaklarda öldürüyorlar. Emperyalizm ve yerli ortakları tüm bu baskıları, hapishaneleri, işkenceleri, kurşunlamaları ve sokaklardaki öldürmeleri kendi çıkarlarını sürdürmek için yapıyorlar. Tüm bu uygulamaların adı Emperyalizm ve uşaklarının en kanlı en azgın diktatörlüğü olan «FAŞİZM» dir. Faşizm, aydınlığın düşmanıdır. Faşizm, yoksul halkın düşmanıdır. Faşizm, emeğin ve düşüncenin düşmanıdır.

Artık yeter...

Biz Türkiye öğretmenleri olarak görevimizin yalnızca sınıflarda ders vermek olmadığını biliyoruz. Biz Türkiye öğretmenleri olarak özlük ve meslek sorunlarımızın neden bu düzende engellendiğinin bilincindeyiz. Ve biz şunu iyi biliyoruz ki, sorunlarımızın çözümü tek tek uğraşılarla olanaksızdır. Haklarımızın alınması, insanca yaşama olanaklarına kavuşmamız için, örgütlü mücadele etmenin sorumluluğunu anlamış bulunuyoruz. Bu nedenlerle dernek biçiminde de olsa TÖB — DER'de birleşerek toplu sözleşmeli, grevli sendika hakkını almak için mücadele edeceğiz. Çağımızda örgütsüz sınıf, tabaka ve meslek mensuplarının egemen güçlerden haklarını aldığı görülmemiştir.

Artık yeter...

«Takke düştü, kel göründü.» Bizden bedelini kat kat alıp bir nimetmiş gibi sundukları yardımı Amerikan Emperyalizmi kesince; bu satılmış uşaklar sanki dünyanın sonu gelmiş gibi üzüntüye kapıldılar. Şimdi Türkiye halkı iki seçenek ile karşı karşıyadır :

Ye tekrar elleri bağlı, başları eğik esirler gibi Amerika'ya yaltaklanacaktır.

Ya da her türlü ilişkiyi keserek ÖZGÜRLÜĞÜN, BAĞIMSIZLIĞINI kazanmak için mücadele edecektir.

TÖB — DER
TÜM ÖĞRETMENLER BİRLEŞME VE
DAYANIŞMA DERNEĞİ ANKARA ŞUBESİ

Bu bildirinin bir örneği Ankara C. Savcılığına verilmiş, 11.2.1975 gün ve 1975/49 sayıyla «Alındı belgesi» alınmış, ayni bildiri Ankara Valiliğine verilmiş, 11.2.1975 gün ve 814 sayı ile Ankara Valiliğinin evrak kaydına işlenmiştir.

NOT : Bu bildiri toplantılarda okunacak vedağıtılacaktır.

ŞAVŞAT BİLDİRİSİ

Karanlık, yağmurlu bir gecede vurdular başına devrimci öğretmen Hasan Şimşek'in. Sonrada bıraktılar bir duvar dibinde. Sırra kadem bastılar. Yalnız Hasan'ın katilleri değildir bulunmayan. Turgut'luda Battal Öz, Erdemli'de Murat Gökten, Sivas.ta Hüseyin Esen, Sakarya'da Hikmet Demir'-in de.

Kimdir Hasan Şimşek?.

Şavşat'ın Balıklı köyünde yoksulluklar içinde doğurdu anası onu. Tüm umutlar Hasan'daydı.

Köyünde ilkokulu, Şavşatt'a ortaokulu, Artvin'de liseyi, tüm halk çocukları gibi «kert puğaçafla» haftalık yiyeceğini sırtıyla taşıyarak okudu. Erzurum Eğitim Enstitüsünü başarıyla bitirdi. Ardanuç Lisesinde göreve başladı. Üç yıl sonra Şavşat lisesine atandı. Halkının çektiği acıları yüreğinde duyan, ülkemizin sorunlarını bilen, kafasının aydınlığını en koyu karanlıklar üzerine cesaretle götüren yiğit bir öğretmendi.

Halkçı bir öğretmendi; onun kurtuluşu için çalışıyordu.

Devrimci bir öğretmendi; sömürüyü, ezilmişliği, fukaralığı yaratan egemen güçlere karşı uğraş veriyordu. Öğrencilerine çağdaş bilimin ışığını götürüyordu. Ekmekçi sınıfların yükselen bağımsızlık ve demokrasi savaşında bir sıra neferiydi.

Çıkar çevreleri, son aylarda yurdun her köşesinde tüm yurtseverleri, devrimcileri, işçi ve köylüleri, öğretmenleri, öğrencileri, gençleri, canice öldürüyorlar. Para babalarının en kanlı, en saldırgan, en açık yöntemi olan faşizmi uyguluyorlar. Şavşat'ta bir çok oyunlara tezgâhladılar, tutturamadılar. Hasan Şimşek'in ölümü de ülkemizde düzenlenen bu faşist uygulamaların Şavşat'taki uzantısıdır. Ama bu, faşist cephenin işlediği ne ilk ne de son cinayettir.

Şu çok iyi bilinmelidir ki:

Zülum ve baskılar, yapılan kıyımlar halkımızın yükselen devrimci mücadelesini durdurmayacaktır.

Hasan'ların yumrukları can çekişen emperyalizme ve yerli ortaklarının saltanatına şimşek gibi çakıp yerle biredecektir.
Dökülen kanlar faşizmi boğacaktır.

KAHROLSUN EMPERYALİM VE ONUN YERLİ UŞAKLARI.
YAŞASIN HALKIMIZIN BAĞIMSIZLIK DEMOKRASİ MÜCADELESİ

12 SAYILI KARARNAME ÜZERİNE

AV. NEVZAT HELVACI

Devlet memurlarının hak ve Yükümlülüklerini düzenleyen 657 sayılı yasa 1965 yılında «reform» savları arasında parlamentodan geçmişti. Gerçi kamu görevlilerinin büyük çoğunluğu, yaşam koşullarının ağırlığından ötürü konuya reform açısından değil, aylık ve ödeneklerdeki artışlar açısından bakmıştır. Aradan geçen on yıllık süreye ve bu süre içinde edinilen deneylere karşın bugün gerçekci bir personel rejiminin yürürlüğe konulmadığı açıktır. Hatta bazı siyasal partilerin ,siyasal çıkar elde etmek amacıyla bunun böyle olmasına özen gösterdikleri de söylenebilir. Nitekim, 12 sayılı kararnamenin yasalaştığı günün hemen ertesinde Devlet Bakanı, 657 sayılı yasada yeni değişiklikler yapmak üzere harekete geçildiğini ve kısa sürede bu hazırlığın tamamlanacağını açıklamıştır. Böylece bir yandan konu tartışmaya açık tutulup ileriye dönük siyasal yatırım alanı haline getirilmekte, diğer yandan da meslek grupları arasında yapay çelişkiler yaratılarak asıl tartışmanın işveren Devlet temsilcileriyle çalışanlar arasında değil, meslek grupları arasında yapılması sağlanmaktadır. Sanırım bu yüzden birçok önemli nokta gözden kaçırılmış bulunmaktadır.

DAĞINIKLIK VE ANLAŞILMAZLIK

657 sayılı yasa çıkarılırken öne sürülen gerçeklerden birisi, «personel mevzuatındaki dağınıklığın giderilmesi» idi. Kamu görevlilerinin özlemle beklemelerine ,karşın 1965 yılında çıkarılan bu yasa 1970 yılı Kasım ayına kadar yürürlük ve işlerlik kazanamadı. Bu tarihten sonra çıkarılan birçok yasa ve bir düzine kararname ile devlet memurları Yasası bugün tam anlamıyla bir yamalı bohçaya benzemiştir. Bir devlet memurunun bu yasayla kendisine verilen hakları saptıyabilmesi, intibakının doğru ya da yanlış yapıldığını anlıyabilmesi veya başka bir hükmü bulabilmesi için iyi bir personel uzmanı kadar bilgi sahibi olması gerekir. Bir hükmün eksik veya yanlış uygulanmasından ötürü açtığınız bir dava henüz mahkemesinde görüşülmeye başlamadan o hükmün, bir sonraki kararnameyle yürürlükten kaldırılmış veya değiştirilmiş olması işten bile değildir. **Maddelerin sıralanmasındaki karışıklık ve anlatımdaki anlaşmazlık yüzünden yargı organlarına onbinlerce dava açılmış boşyere zaman ve emek harcanmıştır.**

İLKELERDEN AYRILMA

657 sayılı yasanın 3. maddesinde bu yasanın temel ilkeleri, sınıflandırma, kariyer ve liyakat olarak saptanmıştır. Gerçi yasaya bir madde olarak girmemekle birlikte gözönüne alınması gereken ve alındığı da zaman zaman açıklanan ilkelerden birisi de «aynı işe aynı ücret» ve «işe göre ücret» ilkesiydi. Ekleri ve değişiklikleriyle birlikte incelediğimiz zaman yasanın, yazılı olan ve olmayan bu ilkelerden geniş oranda ayrıldığını, görmekteyiz. Yasa bugünkü biçimiyle çok parçalı bir ödeme sistemini öngörmektedir. Örneğin bu yasa, aylık, sözleşmeli, ücretli, gündelik, ödül, temsil giderleri, ders görevi ücreti, fazla çalışma ücreti, iş güçlüğü zammı, iş riski zammı, eleman teminindeki güçlük zammı, mali sorumluluk tazminatı vekalet aylığı, vekalet ücreti, mahrumiyet yeri ödeneği, aile yardımı ödeneği gibi daha tamamını saymak için uzun bir listeye ihtiyaç gösteren çok sayıda ödenek biçimleri kabul etmiştir. Sosyal yardımları bir yana bırakırsak ücreti, değişik adlarla artırma amacını taşıyan bu uygulama yerine, iş analizleri yapılarak bütün bu ödemelerin aylık ve ücret adı ve tek kalemde ödenmesi sağlanabilirdi. Bu tür ödemenin başka yararları da vardır. Bugün kadro verilmesini gerektiren yan ödemelerde, kadroların dağıtımı genellikle yöneticinin keyfi takdirine bırakıldığı için aynı işi yapan elemanlara yapılan yan ödemeler farklılıklar göstermektedir. Bu eşitsizliğin yanında yan ödeme kadroları yöneticiler tarafından bir bakı aracı olarak kullanılmaktadır. Kişinin kamu görevi kabul ederken içinde bulunacağı statüyü ve ödenecek miktarı kesin olarak bilmesi memur güvenliği açısından ayrı

bir önem taşır. Yasanın başka hükümleri yönetici-memur ilişkilerini yeterli biçimde düzenlediği halde, ödemeler bakımından görevliyi yöneticiye bağımlı kılmanın zararları büyüktür. Bu sakıncalar küçümsenemez. Yasa, yan ödemeler ve gösterge rakamları bakımından büyük bürokratlara ayrıcalıklı hükümler getirmiştir. Bu gün hemen tüm yüksek yönetim yerlerinde bulunanlara, eleman teminindeki güçlük zammı ödenmektedir. Halbuki bu görevlere gelmek isteyen yüzlerce görevli vardır ve eleman temininde hiçbir güçlük yoktur. Üstelik hazırlanmış olan gösterge tablosu bu gibiler için yeterli sayılmamış ve 50,100,150, 200 gibi artı gösterge rakamları konulmuştur. Gösterge tablosunda en düşük ücretle en yüksek ücret arasında altı katı kadar bir fark öngörüldüğü halde, bu tür ödemeler yüzünden fark on iki kata kadar yükselmiştir. Yasa hükümleri gitgide sosyal adalet ilkelerine ters yönde gelişme göstermektedir.

Yasadaki bazı hükümler «liyakat» ilkesinin gözönüne alınmadığının işaretidir. Liyakat esasını benimseyen bir yasada, öğrenime ve mesleğe göre tavan sınırlamasına yer verilemez. Liyakatini gösteren memur, öngörülen, en yüksek dereceye kadar yükselebilmelidir. Yasanın 36 maddesindeki tablo incelendiğinde görülmektedir ki gerek Devlet Memurluğuna girişte başlama derecesi, gerekse yükselmelerde tavan derecesi öğrenim ve meslek esas alınmak suretiyle hazırlanmıştır. Gerçi yükselmeler için yeterlik ve yarışma sınavları da öngörülmektedir. Ancak gerek «istinaî memurluk» ile ilgili hükümler ,gerekse kadro engelleri yeterlik ve yarışma sınavlarını kazananların baraj olarak konulmaktadır. Eğer bugün gerçekten liyakat esasını uygulamaya koyan bir yasa yürürlükte bulunsaydı MC yükümeti yüksek yönetim yerlerindeki en yurtsever elemanları bir hafta içinde yerlerinden uzaklaştırırken bu kadar rahat olamazdı. Yasanın ne derece liyakati esas aldığı bu son uygulamalardan anlaşılmaktadır. Öte yandan «sınıflandırma» ilkesi de giderek yozlaştırılmaktadır. Yasada «Genel İdare Hizmetleri Sınıfı» bulun duğu ve tam anlamıyla bu tanımın içine girdiği halde ayrıca «Mülki İdare Amirliği Hizmetleri Sınıfı», «Emniyet Hizmetleri Sınıfı» bulunduğu halde «Milli İstihbarat Hizmetleri Sınıfı» diye ayrımlar yapılması, olsa olsa bu sonradan ayrılan sınıflarda görevli bilinenlere yeni ayrıcalıklar getirebilmek içindir.

MEMUR GÜVENLİĞİ

657 sayılı 71/2. maddesi, «Kurumlar, memurlarını meslekleriyle ilgili sınıftan genel idare hizmetleri sınıfına veya genel idare hizmetleri sınıflardan meslekleriyle ilgili sınıfa, görev ve ünvan eşitliği gözetmeden kazanılmış hak aylık dereceleriyle atayabilirler» diyor. 76. madde de «görev ve ünvan eşitliği gözetilmeden» görev değişikliği yapma olanağı vermektedir. Gerçi Anayasa ve 657 sayılı yasa disiplin hükümleri açısından memur güvenliğini sağlıyacak önemli hükümler koymuştur. Ancak yukarıda işaret ettiğimiz hükümlerle İdare'ye işlem bakımından tanınan geniş yetkiler, çoğu kez bir disiplin cezasından daha ağır sonuçlar doğurabilecek biçimde kullanılabilir. Örneğin, bir Devlet Memurunun uyarma veya kınama cezası ile cezalandırılmasının yaratacağı etki ruhsal olmaktan öteye geçmez. Buna karşı, ülkenin bir ucundan öbür ucuna yapılacak bir atama işlemi, ruhsal olduğu kadar maddi çöküntüye de yol açar.İdarenin objektifliği ve tarafsızlığının sağlanamadığı ülkemizde, yöneticilerin keyfi olarak kullanabilecek leri bu tür yetkilerle donatılmış olmasının olumsuz sonuçları olacaktır. Bu hükümlerin, disiplin hukuku açısından sağlanan güvenliği ortadan kaldırma amacıyla da uygulandığı örneklerden anlaşılmaktadır.

YÖNETİME KATILMA SORUNU

Denilebilir ki 657 sayılı yasanın en çok açık bıraktığı nokta, kamu görevlilerinin yönetime katılmaları sorunudur. Bugün Türkiye'de yüksek yönetim yerlerinde bulunan görevliler dışında bir milyona yakın kamu görevlisinin veya bunların örgütlerinin, Devlet Yönetimine ilişkin kararların oluşturulmasına ,Devlet memurlarının görev koşullarının saptanmasına, atanma, yetiştirilme ilerleme ve yükselmeleri yüküm ve sorumlulukları gibi özlük işlerinin düzenlenmesine katılmaları olanağı tanınmamıştır. Gerçi yasanın 226. maddesi ve onu izleyen maddelerinde «Danışma Kurulları» adı altında bazı kurulların oluşturulmasından söz edilmektedir. Yasaya göre eşit sayıda idare temsilcileriyle personel temsilcilerinden kurulacaktır. Ancak, gerek Yüksek Danışma Ku-

rulu ,gerekse Kurum Danışma Kurulu, kamu görevlilerinin yönetime katılmalarını sağlıyacak ölçüde, görev ve yetkilerle donatılmamıştır. Biz kez bu kurullar ancak görüş bildirebileceklerdir. Bildirdikleri görüşe uyulup uyulmaması konusunda bir düzenleme yoktur. İkincisi, bu kurullar sadece kamu personelinin yönetimi ile ilgili konularda görüş bildirebileceklerdir. Esasen kamu personelinin yönetimine ilişkin hükümler yasada ayrıntılarıyla düzenlendiği için bu kurulların görüş bildirmesi fazla bir anlam taşımıyacaktır.

Halbuki kamu görevlilerinin yönetime katılmalarının basit yolları da vardır. Örneğin disiplin kurullarında personel temsilcilerine yer ve ağırlık vermek, işyeri yöneticilerinin o işyerinde çalışanlarca seçilmesini, kamu kurumlarının karar organlarında görevlilerce seçilmiş temsilcilerin bulunmasını sağlamak olanak içindedir. Bu yol hem işin verimini artırmak, hem de demokratik yönetimi sağlamak bakımından çok yararlı olacaktır kanısındayım.

SONUÇ OLARAK

12 Sayılı Madde ve onu yasalaştıran 1897 sayılı yasa, tüm savunmalara karşın kamu görevlilerine küçük oranda ücret artışı dışında hiçbir yenilik getirmemiştir. Yasada işçi—Memur ayrımının tutarsızlığı üzerinde çok durulduğu için bu yapay ayrım üzerinde ayrıca durma gereğini duymadık. Yasa hükümlerinin, ayrıntılı ve ince bir eleştiriye dayanıklılığı yoktur. Hatta bu yasanın «memur eşittir. kapıkulu» anlayışını yıkmaya bile yetmediğini belirtmek gerek. Bugün bu anlayış yer yer yıkılıyorsa bunu yasaya değil, kamu görevlilerinin bilinç düzeyinin yükselmesine borçluyuz. Yasadaki intibak hükümlerinin sorunlara çözüm getirmediğini ise, yakında Danıştay önünde birikecek davaların sayısından anlıyacağız.

Devletin aslî ve sürekli görevlerini yürütecek olan görevlilerin Devlet Memurları Yasası ile ilgili uğraşılarını ücret ve yan ödemeden yüksek pay almak için yoğunlaştırmaları boşuna bir çabadır. Bilinmelidir ki ülkemizde tüm çalışanlar sendikalar içinde örgütlenme ve grev hakkını elde etmedikleri sürece ve ekonomik mücadeleyi siyasi mücadele içinde bilinçli olarak yürütmedikleri takdirde bu sonuçlar çözülemiyecektir.

YARINLAR

Hüseyin ER

İnsanlar her nedense, dünden, bugünden çok yarınları düşünürler. Yarın ne olacağını merak ederler. Yarın için çalışırlar, yarın için planlar kurarlar. Çalışmalar, didinmeler, çırpınmalar hep yarınlar için. Yarın daha mutlu olmak, yarın daha çok özgür olmak tüm insanların özlemi olmuştur yaşamları süresince. TRT nin düzenlediği «Eurovısıon» şarkı yarışmasında da halk Alirıza Binboğa'nın daha güzel yarınlar müjdeleyen «Yarın» şarkısını birinci seçti. Fakat halk için güzel yarınlar özlemeyen «Büyük Jüri (!) birinciliğe lâik görmedi bu şarkıyı. Birinciliği bu halk şarkısından esirgedi. Fakat Stokyolm'de de dersini aldı. Ancak ulusca yüzümüz kızardı bunların yüzünden. Halka inanmayan, halkı önemsemeyen çevreler nasıl olur da ulusal bir karar olabilir? Bu sorunun yurdumuzda sorulması yersiz. Çünkü halka sırt çevirenler çok. yurdumuzda. Kamuoyuna kim kulak asıyor? Bir kez çıkarcıların eline bir fırsat düşmüşse halkın sesine artık kulak tıkayabiliyorlar. Halk geçim, geçim... Diye avazı çıktığınca bağırdı. Buna kulak veren olmuşsa da onun da önüne bir set germeyi başardılar.

İşte bu nedenle bu günlerde hep yarınlar düşünülür oldu. Çünkü her geçen günü gelen gün aratıyor. Giderek yarınlara umutsuz bakmaya itiliyor insan. Barış ve kardeşliğin yerini düşmanlıklar almaya başlıyor nerdeyse. Halk barışa kardeşliğe özlem duydukça, çıkarcılar barışı ve kardeşliği söküp atmak için güçlü cepheler kurmaya koyuldular. Oysa halkımızın barışa, özgürlüğe ve

kardeşliğe nedenli özlem duyduğunu «Yarınlar» şarkısına verdiği değerden anlayabiliriz. Artık insanlar boş ve basit nedenlerle yapılan kavgalardan görüntülerden bıkmıştır. Tarlalarda bir karış toprak için artık beş kişinin öldürüldüğü günler geride kaldı. Artık parti kavgaları yüzünden camilerin, okulların ayrıldığı kara günler geride kaldı. O günleri halkımız nefretle anmaktadır. Artık köyhalkı çıkarcılara araç olamayacaktır. Köyler arasındaki o iğrenç sınırları çizmeye kimsenin gücü yetmeyecektir. Nedenli güçlü cephe oluştururlarsa oluştursunlar halkı karşılarında bulacaklardır.

«Özgürlük ve barış tüm insanların özlemi olacak yarınlarda» diye başlıyor Alırıza Binboğa'nın güzel şarkısı. Evet yarınlardan beklediğimiz özgürlük barış ve kardeşliktir. Boş kavgayı terk etmenin gereğine insanlar inanıyorlar artık. El ele mutlu yaşam insanların özlemidir artık. Silahların kınına girmesini istiyor insanlar. Yaşamın güzelliklerinden yararlanmayı özlüyor, özlüyor fakat bir türlü ulaşamıyoruz bu ereğe. Kim döğüştürür bizi? Niçin patlar bu silâhlar neden dökülür bunca kanlar Soruların tümü de yanıtsız kalıyor. Çünkü insanların çoğunluğu barıştan kardeşlikten yanadır. O halde kim bu insanları böyle döğüştürüyor. Bu insanları böylesine döğüştürenlerin bir amacı olmalı elbet. Onları döğüştürürken ellerinden düşen lokmalarını sırtlarından düşen abalarını kapmak için çıkarılıyor bu döğüşler. Yoksa neden konusuna komşusuna, kardeşine kötü gözle bakıyor bu insanlar? İçlerinde kin yoktur bu insanların. Fakat kirli yürekli insanlar bu insanları birbirine düşürüyor. Böylece yarınlara daha bir umutla bakamıyor insan ancak bu özlemi şarkılarla, türkülerle, şiirlerle en etkili biçimde dile getiriyorlar.

İkisi de Türk, ikiside yurdu için ulusu için, yüce ülküleri var. Fakat ikisi birbirine düşman. Elinden gelse gırtlalayacak biri öbürünü. Oysa yıllardır sınıf arkadaşıdırlar, belki de ayni bölgedendirler, belki de aynı köylüdürler. Fakat yine de birbirine düşman. Biri ötekinden daha çok mu sever yurdunu, ulusunu? Ya da birinin amacı yurdunu satmak mıdır? Hayır. Peki öyleyse nedir bu kavgalar, bu gürültüler. Niçin anlaşamıyorlar? Çok büyük mu anlaşmazlıkları. Buna da hayır diyebiliriz. Görüyoruz ki esaslı bir neden yok döğüşmek için. O halde bu döğüşleri, saldırıları düzenleyen güçler vardır. Ve de bu güçler bu kavgaları çıkarları için düzenlerler. O pırıl pırıl kafalara karanlık düşünceler sızdırarak, yürekleri, karartarak meydanları kana boyarlar. Umutlar söner bir anda, yaşamlar tükenir ceza evlerinde. Bir de bakarsın ki bir hiç yüzünden, çok başka amaçlara araç olmuşsun. Oysa erdemli insan tüm güçlüklere karşın gerçeklerin peşinden gidebilen insandır. Ancak bağımlı kalmak özgürlüğü yok ettiği için istesek de özgür düşünemeyiz. Kimin yurdunda parasız ya da az bir ücretle kalabiliyorsan ona bağımlısın, onun düzeninin çarklarını döndürmek zorundasın.

Bağımlı insanın özgür ve mutlu olması için de insanca bir yaşam sürdürmek gerekiyor. Gündüz ...meydanında boyacı akşam ... okulunda öğrenci böyle bir bireyden beklenen yarar sağlanabilir mi? Bu kişi mutlu ve özgür olabilir mi? Köyünden ayda en çok 300 tl. alan bir yüksek okul öğrencisi bağımsız özgür düşünülebilir mi ve bu kişi mutlu olabilir mi? Hayır diyeceğiz bu sorulara elbet. Peki yurdumuzda öğrenimini sürdüren gençliğin kaçta kaçının bu koşullar altında yaşam kavgası verdiklerini incelediğimizi de bu kavgaların gerçek nedenlerini daha iyi anlayabiliriz. Böyle bir gençlikten ne bekleyebiliriz.

Yarınlardan daha da umutlu, düşmanlığın yerini kardeşliğin aldığı bir düzen dileğimiz...

«yardım» ve yabancı sermaye sömürüsü

TÖB-DER yayınları 3
araştırma bürosu

Fiyatı : 7,5 Lira Üyelerimize yüzde elli indirimlidir.

KÖY ENSTİTÜCÜ YAZARLAR ÜSTÜNE

Mehmet Bayrak'la Konuşan Ahmet Uysal

Soru : Enstitülü yazarların «Emperyalizmin değişen şartlarını gözden kaçırdıkları, popülist ve hümanist edebiyata yöneldikleri» görüşü karşısında düşüncelerinizi özetler misiniz?

Cevap : Bana kalırsa, bu sorunun sorulmasına yol açtığını sandığım savı burada yenileyerek konuya girmekte yarar var.

Yarına Doğru dergisinin 2. sayısında Sâkıp Coşkun. «Edebiyatımızda Küçük Burjuva Eğilimler» konulu bir yazısında Köy Enstitüleri hareketini değerlendirirken şöyle diyor:

«Köy Enstitüleri hareketiyle Anadolu'da, kökenleri köylülük olan yeni aydınlar ve bunların büyük bir coşkuyla ürettikleri edebiyat ortaya çıkmaktadır. Bu edebiyat, hiç değilse «teşhis» koyma çabasında bulunduğundan, işçi sınıfı düşüncesinin ürünü olan edebiyata daha yakın düştü. Ancak, işçi sınıfı düşüncesinin ve bu düşünceyi omuzlamış olanların bu dönemde ağır baskılar altında bulunmaları ve işçi sınıfı düşüncesini benimsemiş edebiyatçıların, emperyalizmin şartları değiştirmiş olduğu gerçeğini gözden kaçırmaları Köy Enstitüsü çıkışlı yazarları «Gardrop Atatürkçüleri»nin, «hümanistler» in yanına itti. Bunun sonucu olarak, bu yazarlar, işçi sınıfı düşüncesini iyi bilmediklerinden, dolayısyle de sınıfsal ve yapısal bir tahlil yapamadıklarından, o güne kadar bilinmeyen köy gerçeklerini yansıtıyor olmanın ve ilgi görüyor olmanın coşkusuyla «iyi niyetli» bir popülizmin dışına pek çıkamadılar. (Bunun belirgin örneği, bu edebiyatçıların. emperyalizme ve uşağı yerli tekelci sermayeye karşı değil. bu sermayenin kuklası olan feodal ideolojiye karşı tavır almış olmalıdırlar.)»

Herşeyden önce açıklığa çıkarılması gereken bir nokta var: Köy Enstitülerinin 1945'lerde yazmaya başladıkları düşünürse —ilk etapta enstitü dergileriyle— 1974 yılına değin 30 yıllık bir yazı hayatları oluyor. Ve enstitülerin kişiliğinde oluşan «Köy yazını»nı genel nitelikleri ve nicelikleri bakımından şu üç döneme ayırmak olanaksal.

a) 1950'den önce,
b) 1950—1960 arası,
c) 1960'tan sonra.

Burada şu geliyor akla. Sakıp Coşkun bu değerlendirmesini yaparken, bu dönemlerden birini mi amaçlamıştır; yoksa bütününü mü? Birini amaçlamışsa genellemeye gidemez; bütününü amaçlamışsa, bu dönemler arasında önemli ayrılıklar sözkonusu olduğu için yanılgıya düşer.

Bu öbekleri, ayrılıkların büyüdüğü, belirginleştiği iki ana öbekte toplayabiliriz:

a) 1960'tan önce,
b) 1960'tan sonra.

a) Enstitülü yazarların, Köy Enstitüleri dergilerinde ve başka yayın organlarında ürün vermeye başladıkları dönemde, 1940 toplumcu şairleri ve yazarları büyük ölçüde susturulmuş bulunuyordu. Bu nedenle onları okumak, ilişki kurmak diye bir şey düşünülemezdi. Bunların yerine. en çok okuma olanağı buldukları, Garipçi'lerin ve buna yakın düzeyde olanların ürünleriydi. Ve bunlar, enstitülere de gidip geliyorlardı. Sözgelimi bunlardan Orhan Veli, yazılarıyla da enstitülerin yeni bir söyleyiş aramaları —daha doğrusu kendilerine öykünmeleri— gereği üzerinde duruyordu.

Ancak köyden gelmiş ve enstitülerde —programlarında dahil— bildiklerini, gördüklerini, gerçek hayatı anlatmaları öğretilmiş enstitüler, hiç bir zaman Garipçi'lerin havasına girmediler. Girmemeleri de doğaldı. Çünkü onlar sanatı, **«gerçeğin anlatım aracı»** olarak görüyorlardı. Üstelik köy—kent ayrımını, sermaye—sefalet uçurumunu görerek yavaş yavaş bir «köylülük bilinci» içine giriyorlardı.

İlk etapta biçimi ve içeriği ile köy kaynaklı olan şiirin yerini, içerikçe aynı olmakla birlikte biçimce serbest nazma yaslanık şiirler aldı. Ancak her türden ürün köy ve köylüydü. Şiirin yanında «köy notları» konusu ağırlık kazandı. Giderek köy notu-öykü karışımı şeyler yazıldı. Ve öyküye geçildi. Bizim Köy bu türün ilk kitabıdır. (Tabiî bu demek değildir ki, köy notları Bizim Köy'le başlamıştır. İlk örneklerini Köy Enstitüleri Dergisi'nde gördüğümüz bu türün

bir akım halini alması Bizim Köy'den sonra olmuştur).

Dediğimiz gibi bu ürünlerin ortak niteliği, köy ve köylü konusunun, sorunlarının işlenmesiydi. Köyün işlenmesinden de amaç gerçek köyün ve köylünün verilmesi olduğu için; ortaya çıkan tablo genellikle acı ve korkunç oluyordu. O denli acı ve korkunç ki burjuvazi bir noktadan sonra sabredemeyip bunları da susturmakta buldu çareyi.

«Neden genellikle köy ve köylü konusunu işlediklerine» değin Enstitülü yazarlara yönelttiğim bir soruya tümünce özetle şu karşılık verildi: «Köy Kökenli oluşumuzdan ve bu kesimi daha iyi verebileceğimizden.»

Sözgelimi Fakir Baykurt özetle şöyle yanıtlıyor bu soruyu: «Genellikle köy ve köylü sorunlarını işleyişimizin bence iki nedeni var. Birincisi, bizim köyde doğup büyümüş ve uzun süre çalışmış oluşumuzdur. Elimiz kalem tutacak kadar eğitim gördüğümüz zaman doğal olarak köylülerin —yani kendimizin— içinde bulunduğu durumu dile getirmeğe yöneldik. (...) İkincisi daha çok düşünsel bir gerekliliktir. Köylüler Türkiye toplumunun çoğunluk kitlesidir. Tam ulusal bağımsızlık, tam kalkınma, tam çağdaşlaşma bu kitlenin uyanıp kıpırdamasına bağlıdır. (...)»

Demek oluyor ki köylülük sınıfının işlenmesi, bu kuşak için kaçınılmaz bir zorunluluktur. Bu kuşakla «edebiyatçı halklaşıyor» ve bu olgunun doğal sonucu olarak köylülük sınıfı sözcüklerini buluyor.

Yalnız birinci dönemde enstitüler seviyesel ve gözlemsel bir bilinç taşımaktadırlar. Bilimsel planda bir sınıf bilincine eriştikleri pek söylenemez. Böyle olduğu içindir ki sorunlar, dertler, acı gerçekler verilirken gerçek düşman her zaman gösterilmez sorunların sınıfsal temeline inilmez. Kısaca köy, köylü «sevilerek, eleştirilerek» verilir. Elbette buna duygu da karışır belirli ölçüdü. Bu «duygu» olmasa, coşkun bir çalışma içine girmeleri biraz güç olurdu. Zaten bu sınırları aşmış toplumcu gerçekçilik düzeyine ulaşmış şair ve yazarlar oldukları yerde etkisizleştirilmek istenmiştir. Köy Enstitüleri davasında bunlar da yargılanmışlardır. Cesarettin Ateş, Turan Aydoğan, Hasan Turan gibi.

Kısaca bu dönem için şu söylenebilir: Enstitülü yazarların bu dönemde «işçi sınıfının düşüncelerini iyi bilmedikleri, bu yüzden sınıfsal bir çözümleme yapamadıkları» savı genellikle doğrudur.

Ancak unutulmaması gereken bir kaç noktayı yineliyelim:

a) Enstitüler bu dönemde ve hemen her zaman Köyü—köylüyü işlemişler ve bu kesimi incelerken köy emekçilerinin yanında yer almış, onların sözüleri olmuşlardır. Köy emekçilerinin yanında yer almaları, onları normal olarak feodal unsurların ve onların ideolojisinin karşısına getirmiştir. Bu, doğal bir olgudur.

b) 1950'den sonra Köy Enstitülerinin bütünüyle kapatılması ve özellikle Enstitülülere karşı sindirme etkisizleştirme eylemine girşilmesi sonucu edebiyatta görülen durağanlık belirli ölçüde köy yazınını da etkilemiştir. Ancak bu dönemde önem kazanan İkinci Yenicilik oyunlarına itibar edilmemiştir. Ancak siyasal dalgalanmaların bu kuşağı da nitelik ve nicelikçe etkilediği yadsınamaz.

c) 1960'tan sonra Türkiye'de oluşan kısmî düşün özgürlüğünün getirdiği hava başka yazarlarımızı olduğu gibi bu kuşaktan yazarları da iyiden iyiye etkilemiştir. Bu dönemden sonra bu kuşak yazarları önemli atılımlar yapmış ve büyük bir bölümü toplumcu—gerçekçi çizgide karar kılmıştır. Bu kuşağın en üretken olduğu dönem bu dönemdir. Köy edebiyatına da bu niteliğiyle damgasını vurmuştur.

İlk dönemden bu yana enstitülerin ürünleri üstünde yapılacak bir inceleme, bize bu olusum ve gelişimi rahatlıkla gösterecektir.

Bir kez son dönem ürünleri karşısında yukarıdaki nitelemeler havada kalmaktadır.

«Gardrop Atatürkçülerinin, hümanistlerin yanına itti» anlatımı yuvarlak bir anlatımdır. Ben Enstitülü yazarların «Gardrop Atatürkçüsü» oldukları ve «Burjupa hümanizmi» ni benimsedikleri görüşüne katılmıyorum. Marksizm elbette hümanizm değildir. Ancak gerçek hümanizme de sosyalizmle ulaşılacağı bilimsel bir gerçektir. Temelini insana sevgiden ve onun kutsal ürünü emekten alan sosyalizm somut planda hümanizm'i gerçekleştirecektir.

Sakıp Coşkun'un yazısına kaynak olarak aldığı «Marksizm Hümanizm Değildir» yazısında Murat Belge şunları da söylemektedir: «Elbette sosyalizmde insancıllık insan sevgisi olacaktır. Bunun hatta fazlasıyla böyle olduğunu, gerçek insan sevgisinin yalnız devrimcilerde sosyalistlerd. bulun-

USTAM GİBİ

Güneşten sağdığın bir yudum zehir
Sunda içelim Ustam
İçelim de bu yangını öyle geçelim
Yana yana Kerem gibi
Ne Kerem gibisi be
Deniz gibi Orman gibi Ustam gibi
Göz koydum aydınlığın doyurgan memelerine

Güneşten emdiğin bir yudum zehir
Gözalırken şavkı namluların
Ve belgelerken bir baharı
Gölgesi üçağaçların
Verelim vermemiz gerekeni
Seve seve yalvaç gibi
Ne yalvaç gibisi be
Deniz gibi Orman gibi Ustam gibi

Güneşten böldüğün bir parça somun
Uzat kapılardan içeri
Hiç bir şey daha yakın değil ellerinden
Daha güzel değil
Mavzer de tutsa kitap da
Ve hiç bir şey ayırmaz beni senden
Adın ölüme bir çağrı da olsa
Deniz gibi Orman gibi Ustam gibi

Rüştü APAYDIN

duğunu bütün sosyalizm tarihi kanıtlar. (...) Yeni bir toplum biçiminin dünya görüşü olan Marksizm'de elbette insanın yeni bir tanımı, dolayısiyle insan sevgisinin de yeni bir tanımı vardır.»

Enstitülü yazarların «iyi niyetli bir popülizmin dışına pek çıkmadıkarı» görüşüne gelince.. Sakıp Coşkun'un buradaki nitelemesinin de, köklerini Narodnizm'den, Çernişevski düşüncesinden alan popülizme uymadığı görülüyor. Burada Narodnizm ve Çernişevski düşüncesi üzerinde uzun uzun duracak değiliz.

Ancak aynı yazının «Popülist Edebiyat» bölümünde popülizmin, «soyut halkçılık», «toplumsal sınıfların varlığını inkâra yönelik halkçılık» olarak anlaşıldığı görülüyor.

Köylülük sınıfından gelen ve köylülük sınıfının sözcülüğünü yapan bu yazarların popülist olarak nitelenmeleri de çok ters geliyor bana. Sonra Enstitülerin emperyalizme, yerli tekelci sermayeye karşı değil yalnız feodal ideolojiye karşı tavır aldıkları da nerden çıkıyor?

(Not : Bu konuşmanın uzunca bir bölümü Yeni Dönem dergisinin Nisan 1974 sayısında yayınlanmıştır. Konuşmanın bütünü Mehmet Bayrak'ın düzenlediği «Köy Enstitüleri Kuşağı» adlı kitapta yer alacaktır.)

FEHMİ'NİN ÖYKÜSÜ

Gürhan UÇKAN

Daha ders yılının başında, derslerdeki uykulu hâliyle dikkatimi çekti 1940 Fehmi Semerci. Gözleri, genellike yarı kapalıydı. Çevresine bakındığı zamanlarda ise, alaycı bir gülümseme beliriyordu dudaklarında. Sarı saçları, yer yer pembe-sarı yanakları ve mavi gözleriyle diğer sınıf arkadaşlarından ayrı bir görünüşü vardı. Bir kaç ders bekleyip, sonra bir konuşmaya karar verdim onunla. Yüzden fazla tanıma zorunluğunda olduğum öğrencim vardı zaten. Hemen hepsi de, Ankara'nın daha gösterişli semtlerindeki öğrencilerden çeşitli özellikleri ile ayrılıyorlardı. Erkeklerin çoğunda, küskün ya da kızgın bakışlar görüyordum. Kızlarda ise çekingen ve ürkek bakışlar... Öğrencilerimin çoğu, ya temiz ama rengi kaçmış eski, ya da her haliyle dökülen giysilerle geliyorlardı okula. Kızların pembe, yol yol çizilmiş, sabun kokan ellerine karşılık erkeklerin sert, parmak uçları küt ve nasırlaşmaya yüz tutmuş elleri, her ödev, sınav kâğıtları filân toplarken önümde geçit yaparlardı sanki...

Fehmi, ikinci dersime gelmedi. Okula onbeş dakika geç kaldı diye içeri almamışlar. Üçüncü dersimde, kapıyı açıp, izin istemeksizin içeri giriveren okul müdürünün saç ve kravat kontrolu sırasında, kravatsızlıktan dolayı sınıftan atıldı. Ve ondan sonraki iki dersimde de yoktu.

Ertesi hafta, derslerimin tümünde vardı. Yine uykusuz gözüküyordu ama, bir gayret içinde olduğu da belliydi. Ben de biraz ilgi gösterince iyice gayretlendi. Henüz onunla konuşma olanağı bulamamıştım. O haftanın son günü, nöbetçi öğretmenlik sıram gelmişti. Nöbet defterini imzalamak için, ilk dersin başlamasından az sonra müdür muavininin odasına gittim. Girer girmez de, «ulan eşşoğlu eşşek! İt herif! diye gürleyen muavinin sesi ile irkildim. Muavin, devam ediyordu:

«Ulan hayvan herif! Daha ders yılı başında böyle yaparsan, iki aya kalmaz okulu tepemize yıkarsın be! Yok pazarmış, depoymuş; başlattırma insanı şimdi!.. Biz senin gibi ne itler gördük, yutar mıyız? Okulun arka duvarında fosur fosur sigara tüttürürsünüz, sonra da «hocam geç kaldık» diye gelirsiniz!...»

Muavinin karşısında duran Fehmi'ydi! İki elini önünde birbirine kavuşturmuş, gömleğinin göğsü açık, başı öne eğik duruyordu. Sigara sözü üstüne ürkek ürkek konuşmak istedi:

«Hocam, ben sigara içmem...» der demez, Muavin hışım gibi atıldı, çocuğu yakasından yakaladı, «sus ulan hergele!» diye bağırdı. «Şu haline bak! Yok mu lan bir gravatın takacak?» Fehmi, cevap vermek için başını kaldırınca, aniden bir tokat patladı yanağında! Taa kapının önüne, benim yanıma dek savruldu. O an ayıldım, kıpırdandım, araya girdim:

Sayın Binali Seferoğlu
Yazı İşleri Md.
TÖB—DER
G. Mustafa Kemal Bul. 14/1-12,
A N K A R A

Örgütünüzün devrimci uğraşını derginizden ve gazetelerden izliyorum. Çok güç ve kritik günler içinde olan ülkemizin geleceğinde en çok sözü, işçi sınıfı ile birlikte öğretmenlerin söyliyeceğinden eminim. Ben, ODTÜ'den mezun olduktan sonra bir yıl Ankara Keçiören Lisesinde öğretmenlik yaparak, bırakın köyü, daha başkentte öğretmenliğin ne güç, ne sabır isteyen bir görev olduğunu gördüm. Ama diyebilirim ki o yıl, yoksul öğrencilerim ile geçirdiğim o günler, yaşantımın en kazançlı ve mutlu anı oldu. Şu anda Stokholm Üniversitesine kayıtlıyım; öğrencilerimle hâlâ yazışıyorum.

Öğretmenlik yaptığım o yıl içinde, her biri bir ayrı uzun öykü olabilecek birçok olaylara tanık oldum. Bunlardan yurt gerçeğimize uyan birini sizlere yolluyorum. Amacım, öğretmen adından güneş görmüş böcekler kadar korkan faşistler ve din tüccarlarının sokaklarda Hitler gösterileri yaptıkları şu günlerde, TÖB—DER okurlarına bir küçük Fehmi Semerci'nin, yurdumuzun her köşesinde yaşamın ya da düzenin kurbanı olan binlerce çocuktan birinin öyküsünü iletmektir.

Yurdumuza güzel yarınlar getirmek için vermekte olduğunuz uğraşta kişi olarak şu anda orada, yanınızda yer alamadığım için üzgünüm. Sizleri candan kutlar, başarılar dilerim.

Saygılarımla,
Gürhan UÇKAN
Studentbacken 21/512,
115 40 Stockholm,
İsveç — Sweden

«Muavin Bey« dedim, «herhalde bu kadarına hakkınız yok! Daha ders yılı başından ürkütüp, soğutmıyalım çocukları. Fehmi, benim öğrencimdir. Uygunsuz bir davranışını henüz görmedim.»

Sinirlenmesine rağmen, birazcık toparlandı Muavin.

«Muallim Bey, siz daha yenisiniz. Bu serserileri bilmezsiniz.» dedi. Sonra Fehmi'ye döndü:

«Gel bakayım buraya. Hadi yine Muallim Beye şükret! Bu defalık geç kâğıdını veriyorum, bir daha seni gözüm görmesin!»

Fehmi, gururu kırılmış, ezilmiş bir halde bana baktı, titrek bir sesle teşekkür etti, dışarı çıktı.

Aynı gün, Fehmi'nin sınıfına dersim vardı. Tüm ders boyu, onunla göz göze gelemedim. Anlattığım dersin de tek kelimesini duyduğunu sanmıyorum. Konuşmak için, o günü uygun bulmadım, bir başka güne bıraktım.

O bir başka gün, ancak üç hafta sonra gelebildi. Üçüncü dersten sonraki uzun ders arasında onu çağırdım. Öğretmenler odasına götürdüm, dolapların arasındaki köşeye iki iskemle çektim, iki de çay söyledim. Daha odadan içeri girer girmez ezilip, büzülüvermişti. Bir de çay ikram edilince, yüzüme bakmaz oldu.

«Anlat bakalım Fehmi» dedim, «ne yaparsın, ne edersin okul dışında?»

«Çalışıyorum Hocam.»

«Nerede? Nasıl bir iş?»

«Akşam saat altıdan, sabah altıya dek, Şentepe Kömür Deposu'nda gecebekçiliği yapıyorum. Ondan sonra eve giderim, pazara çıkaracağım malları alıp, at arabasıylan en yakın mahalle pazarına yollanırım. Öğleye doğru, gecebekçiliği yapan babam gelir sergiyi devralmaya. Ben de okula koşarım. Artık babamın gelişine, pazarın yerine bağlı okula geç kalıp kalmamam...»

Sustu Fehmi... «Çayın soğuyor» dedim; ben de sustum...

Konuşmamızdan sonraki ilk dersime, pırıl pırıl bir sarı defter ve yepyeni bir ders kitabı ile geldi. İki yakası birleşmeyen gömleğinin yakaları arasında, kapkara, ufacık bir leke gibi düğümlü, bir kravat vardı. O kadar uykulu gibi gelmedi bana. Fehmi'nin gözleri ışıldıyordu. Bir başkaydı Fehmi...

O hafta sonu, her pazar vermeği düşündüğüm ücretsiz ek derslerden ilkini verdim. Lise I, II ve III'lerden birer sınıfım vardı. Her sınıfıma iki saat ayırmıştım. Gelmek zorunlu olmadığı halde, öğrencilerimin hemen hepsi gelmişlerdi. Çok mutluydum o gün. İlk iki saat birlerindi. Fehmi, en ön sırda, masmavi gözleri pırıl pırıl, sarı defterini, kitabını açmış, kalemini yontmuş, bekliyordu...

Dersin ortalarına doğru, sınıfa bir alıştırma yaptırırken, Fehmi'nin yanına gittim. Bana baktı, gülümsedi :

«Hocam» dedi, «valla sergide malları bir arkadaşa emanet ettim de geldim.»

Eğildim, başını okşadım...

İlk dersin sonunda dayanamadım, yanına yine gittim :

«Fehmi» dedim, «meraklanıyorsundur. Sen istersen malının başına git. Bu kadarı da fayda.»

«Sağolun Hocam» dedi. Defterini, kitabını topladı, gitti...

Fehmi'yi son görüşüm olduğunu bilmiyordum o gün...

Salı günü, derse girmeden önce, sınıf öğretmenlerinden öğrendim olanı. Pazartesi günü okula gelmemiş Fehmi, pazar yerinde kalmış. Babası öğlen gelmeyince öyle gerekmiş. Gece olup da, mallarını toplayıp, at arabasıyla pazar yerinden ayrılırken, bir pazarcının kamyonu çarpmış. Kamyonun anteni, Fehmi'nin gözünden girip, ensesinden çıkmasaymış, ölmezmiş...

Bilmiyorum o gün, o sınıfa derse girecek cesareti nasıl buldum kendimde. Ama girdim. Çıt yoktu sınıfta. Kıpkırmızı gözleri ile kız öğrencilerim, öfkeli bakışları ile erkek öğrencilerim ayağa kalktılar. Bilemiyordum ne diyeceğimi... Onlar da oturmuyorlar, öylece ayakta, başları eğik duruyorlardı... Fehmi'nin arkada, pencere kenarındaki sırası bomboştu; boşluğu büyüdükçe büyüyordu gözümde... Dikildi kaldı gözlerim oraya... Baktım... Baktım... Tam arkamda, duvardaki resimli sınıf plânında, 1940 Fehmi Semerci gülümsüyordu...

«Siz» dedim, «biz, hepimiz, bu ülkedeki daha binlerce Fehmi'den sorumluyuz. Daha binlerce Fehmi'nin yaşama hakkını korumakla görevliyiz. Bunun için, ilerde binlerce mutlu Fehmi görebilmek için, elimizden gelen herşeyi yapacağız!»

Gözlerim hâlâ arkada, pencere kenarındaki o boş sıradaydı. Öylesine dalmış bakıyordum. 1940 Fehmi Semerci'nin masmavi bakışlarını ensemde, taa içimde hissettim. O da, sanki öylesine bakıyordu, bana, size, hepimize...

B Ü L T E N Ö R G Ü T Ü M Ü Z Ü N S E S İ D İ R.

A B O N E O L U N, A B O N E B U L U N

ÖRNEK BİR KARAR

T. C.
Manisa C. Savcılığı

Sayı

Hazırlık No. : 1975/312
Karar No. : 1975/160

Takipsizlik Kararı

7.2.1975 günü TÖB—DER Merkez Yönetim Kurulu tarafından bastırılıp Ankara'da yayınlanan Halkımıza isimli bildirinin Manisa'da öğretmen Abdi Akbulut, Şerif Acar, Nazif Kaya, Arif Demir tarafından dağıtıldığı I. Şube memurları tarafından görülerek yapılacak işlem telefonla sorulması üzerine dağıtanların ifadeleri alınarak bildirinin de evraka eklenip ifadesi alınan şahısların serbest bırakılıp tetkik edilmek üzere evrak ve bildirinin gönderilmesi istenmiş olup Halkımıza isimli TÖB—DER Yönetim Kurulu tarafından yayınlanan bildirinin tetkkinde hayat pahalılığından, öğretmeslere yapılan baskıdan,, düşünce hürriyetini kısıtlayan yasa maddelerinden bahsedilmekte olduğu, içeriği itibariyle suç unsuru taşımadığı bildirinin altındaki Ankara C. Savcılığından 24.1.1975 gün 1975/29 sayı ile alındı belgesi verilmiş olduğu yazılı bulunduğu, Manisa TÖB—DER Şubesinin 12.2.1975 tarihli 12 sayılı kararında Halkımıza başlıklı bildiri ile Kardeşler başlıklı bildirinin dağıtılmasına karar verildiği, kararı Başkan Ahmet Tamer, Yazman Erkan Güney, Sayman Süleyman Yanmaz, Üye Sabahattin Erdem'in imzalamış oldukları defterlerinin tetkikinden anlaşılmıştır.

Kardeşler isimli bildirinin de incelenmesnde; güncel konulara değinildiği, toplumun her kesimi olan öğretmenlerin toplum içindeki sorunlarına yer verildiği diğer yönü itibariyle hayat pahalılığından, halkımızın ve öğretmenlerin de etkilendiği, hayat pahalılığının ve geri kalmışlığın nedeninin çalışanların emeğinin değerlendirilmemesinden ileri geldiği, sömürü düzeninin bir sonucu olduğu belirtildiği görülmüştür... Bu bildirinin de içeriği itibariyle suç unsuru taşımadığı düşünce hürriyetinin doğal bir sonucu olduğu ve bildirin altında C. Savcılığına 6.2.1975 günlü 1975/42 sayılı alındı belgesi alınmış olduğu, Ankara Valiliğinden de 6.2.1975 gün 717 sayı ile kaydına işlendiğinin bildirilmiş olduğu görüldü.

Her iki bildirinin Ankara Valiliğine verlmiş olduğu. 6.3.1975 tarihli 22418—22417 sayılı cevabi yazılarından anlaşılmış olup Ankara C. Savcılığının 3.3.1975 tarihli 6/3508 sayılı yazısı ile Kardeşler başlıklı bildiri için 6.2.1975 sayılı 75/42 sayılı alındı belgesinin verildiği, Halkımıza başlıklı bildiri için 24.1.1975 tarihli 1975/29 sayılı alındı belgesi verildiği Ankara C. Savcılığının 3.3.1975 tarihli 6/3506 sayılı yazısından anlaşılmıştır.

Böylece TÖB—DER Merkez Yönetim Kurulu tarafından bastırılıp yayını yapılan ve dağıtılan bildiriler için 1630 sayılı Dernekler Kanununun 39/3. maddesindeki koşulun yerine getirilmiş olduğu anlaşılmış olmakla bu bildirilerin Manisa'da da dağıtılması için ayrıca memuriyetimizden alındı belgesi gerekmediği için Manisa Valiliğine de bilgi verilmesi gerekmediği idarî merci olan Ankara Valiliğinin tetkik ve incelemesinden geçmiş olduğu anlaşılmakla ayrıca her iki bildirinin içeriği itibarıyle suç unsuru taşımadıkları sonucuna varıldığından ve toplanmaları hususunda Ankara Savcılığından bir bildiri de yayımlamış bulunduğundan Manisa TÖB—DER Yönetim Kurulu üyeleri ile öğretmenler Arif Demir, Nazif Kaya, Şeref Acarye, Abdi Akbulut haklarında kamu adına kovuşturma yapılmasına gerek bulunmadığına, vilâyetçe yapılacak işlemin sonucu sorulduğunda kararın bir bir örneğinin gönderilmesine, memuriyeti mizce ifadeleri alınan Ahmet Tamer ve Sabahattin Erdem'e kararın tebliğine C.M.U.H. nun 163, 164 maddeleri gereğince karar verildi. 11.3.1975

C. Savcı Yard. 13588
Ö. Faruk ÖZ
İMZA

DUYURU

POSTA ÇEKİ NUMARAMIZ İPTAL EDİLMİŞTİR. ÖDENTİLERİN ESKİDEN OLDUĞU GİBİ BANKA YOLUYLA GÖNDERİLMESİNİ RİCA EDERİZ.

YORUMSUZ

T. C.
Kalkandere
Cumhuriyet Savcılığı
Sayı : 1975/43 Hz.

ARAMA KARARI
24.5.1975

KALKANDERE PTT Müdürlüğünün 23.5. 1975 gün ve DS: 8028 No: 165 sayılı yazıları ekinde gönderilen 10 adet yasaklanmış ve komünizm propagandası ihtiva eden kitabın Leyla Yurdakul tarafından TÖB - DER şubesinde İsmet Yazgan'a gönderildiği bildirilmesi üzerine İsmet Yazgan'ın yasaklanmış veya komünizm propagandası ihtiva edecek bu şekilde kitaplardan posta ve başka kanallardan daha önceden bu şekilde yasaklanmış kitaplar bulunması ihtimali sebebiyle öğretmen olduğu anlaşılan İsmet Yazgan'ın oturmakta olduğu Soğuksu Mahallesindeki ev ve müştemilatında arama yapılması için Sulh Ceza Yargıçlığından arama kararı talep edilmesi düşünülmüşse de günün tatil günü olması nedeniyle görevli Sulh Ceza Yargıcı Turgut Kalelioğlu'nun araştırmalara rağmen bulunamaması üzerine gecikmesinde sakınca bulunduğundan İsmet Yazgan'ın Soğuksu Mahallesindeki ev ve müştemilatında gündüzün bir defa arama yapılmasına karar verildi.

İsa KIVRAK
Cumhuriyet Savcısı

KEŞİF VE ARAMA TUTANAĞI

Görülen lüzum üzerine memuriyetimizce verilen 24.5.1975 gün ve 1975/43 hz. sayılı arama kararının infazı için refakaten emniyet komiserliği polis memurlarından Alinaz Durmuş ve Yunus Sefer alınarak Emniyet komiseri Nedim Tıpırdamaz da bilirkişi olarak beraberce alınarak Nufus Kansız'a ait 53 AD 608 plaka sayılı jip ile İsmet Yazgan'a ait Soğuksu Mahallesindeki Mehmet Kayacı'ya ait evin alt katını girişe göre sağ taraftaki odaya İsmet Yazgan'ın muvafakatiyle gelindi. İsmet Yazgan'a soruldu: «Evimde arama yapılmasına ilişkin olarak C. Savcılığınca verilen kararın infazına itirazım yoktur.» demesi üzerine girilen odada arama yapılmasına başlanıldı, İsmet Yazgan'a ait valiz kendisinin muvafakatiyle açıldı. Kendisine ait karyolada arama yapıldı. Odanın diğer tarafları da arandı. Bazı kitap, dergi ve resim yazışmalarla ilgili evrak dosyası incelendi. Bilirkişi huzura alındı.

BİLİRKİŞİ Nedim Tıpırdamaz, Mehmet Oğlu 1944 doğumlu halen Kalkandere Em. Ko. Kendisine bu gibi işlerde bilgi sahibi olduğu memuriyetimizce bilindiği için resen bilirkişi seçildiği izah edildi. Yapacağı işin mahiyeti anlatıldı. C.M.U. Kanununun 72. maddesi uyarınca yemin yaptırılarak soruldu:

Nezaretim dahilinde yapılan arama esnasında oda içerisinde bulunan kitap, dergi, mecmua, bildiri gibi yazılı belgeleri teker teker inceleyerek tetkik ettim. Bunlar arasında V. Afanassiev tarafından yazılan Felsefenin İlkeleri Diyalektik Materyalizm adlı Nuri Samyeli tarafından Türkçeye çevrilen birinci kitap ile aynı yazar tarafından yazılan ve aynı çevirici tarafından Türkçeye çevrilen aynı adlı Tarihi Materyalizm adlı ikinci kitabı yeterince tetkik edemedim. **Bu iki kitabın yasaklanması gereken kitaplardan olup olmadığını okuyarak tetkik için bana kısa bir mehil verilsin dedi.** Diğer tetkik ettiğim kitap, dergi ve yazılı belgelerde suç konusu teşkil edebilecek herhangi bir belge yoktur. Keza arama yapılan yerde suç konusu olabilecek başkaca birşey yoktur dedi. Yukarıda adı geçen iki adet kitabın tetkiki için İsmet Yazgan'ın muvafakatiyle bilirkişiye tedviine karar verildi. Arama yerinde yapılacak başkaca işlem kalmadığından aramaya ve keşife son verildi. Bahsi geçen iki adet kitap bilirkişiye teslim edildi. Tanzim edilen tutanakla birlikte imza altına alındı. İsmet Yazgan'dan aramaya ve keşife dair bir diyeceği olup olmadığı soruldu. Arama ve keşif ben de hazır olduğum halde usulüne uygun olarak yapılmıştır. Herhangi bir zarar ve ziyanım olmamıştır, dedi. Tutanak imzalandı. 24.5.1975 Saat 14.00.

C. Savcısı	Bilirkişi	Alinaz Durmuş
İmza	İmza	İmza
Yunus Sefer	İsmet Yazgan	Yusuf Kansız
İmza	İmza	İmza

141 - 142 ÜZERİNE

— VII —

Halit ÇELENK

Üçüncü değişiklik

1946 yılında yapılan değişiklikten sonra henüz üç yıl geçmiş olmasına rağmen 141—142 inci maddeler yeniden değiştirildi ve daha da ağırlaştırıldı. Maddelerde, ileride üzerinde duracağımız ve Ceza Hukukunun ana ilkelere ters düşen bir hükme, «zımmî cebir unsuru» denilen öğeye yer verildi. Bu öğeye göre, kurulan bir örgüt proğramında cebir, şiddet ya da tehdit yöntemlerime yer vermemiş ve bu yolları öngörmemiş olsa bile eğer başarıya ulaşabilmesi için bu yöntemler gerekli ise, cebir, şiddet ya da tehdit'e başvurmuş sayılacak olayda bu öğeler gerçekleşmiş kabul edilecek ve ceza arttırılacaktır. Propaganda suçunda da, zor açıkca önerilmiş kabul edilecek ve ceza arttırılacaktır.

Hangi hallerde «zor»un gerekli olduğu yasada gösterilmediğinden, bu halin olayda bulunup bulunmadığı yargı organının anlayışına ve takdirine terk edilmiş olmakta ve böylece bir «belirsizlik» içine girilmiş olmaktadır.

Değişikliğin nedeni

1946 yılında kurulan ve yukarıda sözü geçen sol partilerin, özellikle Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi'nin ve kimi sol eğilimli derneklerin kısa zamanda gösterdikleri gelişmeler bu değişikliklerde etken olduğu gibi, Özel Sektörü ülke ekonomisinde egemen kılmak isteyen ve kapitalist kalkınma yolunu benimseyen (ki bu yolla ülke değil ancak kapitalist sınıf kalkınabilir) sermaye çevrelerinin çıkarları da bunda rol oynamıştır. Nitekim, Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi, 6 ay süren bir faaliyet döneminden sonra, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının emri ile kapatılmış, yöneticileri hakkında Sıkıyönetim Askeri Mahkemesinde dava açılmış, ancak daha sonra Sıkıyönetimin sona ermesi nedeniyle dava dosyaları İstanbul Ağır Ceza Mahkemesine verilmiş, bu mahkeme tarafından karara bağlanmış ve partinin kurucu ve yöneticileri değişik ağır hapis cezaları ile cezalandırılmışlardır.

Partinin Gaziantep şubesi kurucu ve yöneticileri Hasan Beyaz, Davut Necip Diker, Galip Ataç, Nuri Özkan ve Nuri Hayri Kural haklarında da Sivas Ağır Ceza Mahkemesinde dava açılmış, T. C. Yasasının 141/1 maddesine göre ikişer yıl süre ile ağır hapislerine ve şubenin kapatılmasına karar verilmiş ve bu karar yargıtayca da çoğunlukla onanmıştır. Yargıtay'da sanıkları Avukat Hamit Şevket İnce savunmuştur. (Karar ve ayrışık oy için bk. Türkiye'de sosyalist ve komünist faaliyetler. 1967 Sf. 557 Fethi Tevetoğlu)

Türkiye Sosyalist Partisi kurucu ve yöneticileri hakkında 1948 yılında açılan bir dava sonunda beraat kararı verilmesi de bu değişiklikte etken olmuştur. Gerçekten partinin kurucu ve yöneticileri Esat Adil Müstecabi ve arkadaşları haklarında İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesinde T. C. Yasasının 141. ve 142. maddlerine aykırı eylemde bulundukları sevi ile dava açılmış mahkemece sanıkların beraatlerine karar verilmiştir. '14.7.1948 gün ve 948/4 Esas ve 948/114 sayılı karar) Bu karar Yargıtayca da onanmıştır. (Esas 1787, Karar 1957)

Bu kararın maddelerde yapılan değişiklikte etken olduğu Profesör Tarık Zafer Tu-

naya tarafından şöyle ifade edilmektedir:

«...Bu karar, aynı zamanda 141. maddenin 1949 tadilatındaki müphemiyete serahat vererek, Komünist partilerin kurulamamasına mukabil, Sosyalist Partilerin kurulabileceğinin kabulü olaıak tefsir edilmiştir.» (Türkiye'de siyasi partiler Sf. 697)

İkinci Dünya Savaşından sonra 1945 yıllarında yabancı sermayeye karşı duyulan ürkeklik ortadan kalkmış ve kapılarımız yabancı sermayeye tamamen açılmış, 1945 yılında 356 milyon TL. olan dış borçlar 1950 yılında 775 milyon liraya yükselmiştir. Bilindiği gibi, 1946-1950 yılları, «Devletçilik»in sözde değil ama gerçekte ortadan kaldırıldığı yıllardır. Bu yıllarda devletçilik deyim olarak sürmüş ama özde tasfiye edilmiştir. Buna karşılık özel sektör ve yabancı sermaye ülkenin kaderine tamamen egemen durumа gelmenin olanaklarını kazanmıştır. (Bu konuda Bkz. Korkut Boratav. Türkiye'de Devletçilik Sf. 361 ve sonrası.)

İşte sol parti ve derneklerin gösterdiği gelişmeler ve yerli ve yabancı sömürgen sermayenin ülkeye egemen olma yolunu tutması maddelerin değiştirilmesinde ve cezaların daha da ağırlaştırılmasında rol oynamıştır.

Bu ekonomik ve siyasal etkenler altında 141. madde, 10.6.1949 gününde 5435 sayılı yasa ile aşağıdaki biçimde değiştirilmiştir:

«Memleket içinde içtimai bir sınıfın diğerleri üzerinde tahakkümünü tesis etmek veya içtimai bir sınıfı ortadan kaldırmak veya memleket içinde kurulmuş iktisadi veya içtimai temel nizamları devirmek amacı ile cemiyet tesis teşkil tanzim veya sevk ve idare eden kimse üç yıldan on yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

Amacı, cemiyetin siyasi veya hukuki herhangi bir temel nizamını devirmek olan yıkıcı cemiyetleri memleket içinde tesis teşkil, tanzim veya sevk ve idare eden kimse yukarıda yazılı cezayı görür.

Yukarıda fıkralarda yazılı amaçlara varmak için cemiyetlerce her ne suretle olursa olsun cebir ve şiddet kullanmak veya her ne suretle olursa olsun tehdit etmek bir vasıta olarak kabul edilmişse veya bu cihet açıklanmamış **olmakla birlikte cebir veya şiddet veya tehdit başarı için bulunmuş ise** cemiyeti tesis teşkil tanzim veya sevk ve idare eden kimseye verilecek ağır hapis cezası beş yıldan az olamaz.

Amacı Cumhuriyetçiliğe aykırı olan veya milli duyguları yoketmeye veya zayıflatmaya meztuf bulunan cemiyetleri tesis teşkil tanzim veya sevk **ve idare eden kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.**

Birinci ve ikinci fıkrada beyan olunan cemiyetlere girenler bir yıldan üçüncü fıkrada yazılı cemiyetlere girenler iki yıldan başlamak üzere yedi yıla kadar ağır hapse ve dördüncü fıkrada bildirilen cemiyetlere girenler de altı aydan bir yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

Yukarıdaki fıkrada beyan olunan cemiyetlere girmek için yol gösterenler ayni surette ceza görürler.

Dağılmaları emredilmiş olan yukarıda yazılı cemiyetleri sahte nam altında veya muvazaa şeklinde olsa dahi yeniden tesis teşkil tanzim sevk ve idare edenler hakkında verilecek cezalar üçte birden az olmamak üzere arttırılır.»

142. madde de 10/6/1949 gün ve 5435 sayılı yasa ile yeniden değiştirilerek şu biçimi almıştır :

Memleket içinde içtimai bir sınıfın diğerleri üzerinde tahakkümünü tesis etmek veya içtimai bir sınıfı ortadan kaldırmak yahut memleket içinde kurulmuş içtimai ve iktisadi temel nizamları devirmek veya siyasi veya hukuki temel nizamları yıkmak için her ne suretle olursa olsun propaganda yapan kimse bir yıldan beş yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

«Bu propaganda yukarıda yazılı amaçlara varmak için cebir ve şiddet kullanmayı veya tehdit etmeyi tazammun ediyorsa ilk fıkra uyarınca verilecek ceza iki yıl ağır hapisten az olamaz.

«Yukarıda yazılı fiilleri öven veya iyi gördüğünü söyleyen yahut bu fıkraların ihtiva ettiği amaçlar için başkasına söz veya veya herhangi bir hareketle telkinde bulunan kimse bir yıldan beş yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

«Cumhuriyetçiliğe aykırı veya milli duy-

guları yoketmek veya zayıflatmak için her ne suretle olursa olsun propaganda yapan kimse altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.»

GEREKÇE

Türk Ceza Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/555)

T.C.
Başbakanlık
Muamelat Genel Müdürlüğü
Tetkik Müdürlüğü
Sayı : 71—1348

9. V. 1949

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Adalet Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 9. V. 9149 tarihinde Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan Türk Ceza Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulduğunu saygılarımla arzederim.

BAŞBAKAN
Ş. GÜNALTAY

GEREKÇE

Son zamanlarda komünistlik ve dincilik propaganda ve cereyanları dikkati çekecek bir mahiyet almıştır. Hal ve vaziyetin imkân ve müsaadesine göre çeşitli ve çok değişik şekillerde çalışmalar ile cemiyet nizamlarını komünist esaslara ve dini akidelere uydurmak isteyenlerin gizli ve açık her nevi hareket ve faaliyetleri memleketin ve halkın emniyet ve selameti ve saadet ve refahı ve ilerleme ve gelişmesi namına bir tehlike teşkil etmeye başlamış ve cemiyeti içinden gevşetip çökertmeye matuf bu türlü bozguncu faaliyeletlerin layık oldukları şiddet ve ehemmiyetle takip ve tenkilini gerekli kılmıştır.

Halbuki ceza kanunumuzun yürürlükte bulunan bu konuya ait maddeleri hükümleri tehlike teşkil eden hareket ve faaliyetlerden bazılarını şumül ve ihtası içine almamış ve yasak ettiği işlemler için dahi kabul ettiği cezalar, bu suçların vehamet dereceleriyle mütenasip ve bunları önleyecek mahiyet ve şiddette bulunmamıştır.

Bu sebeple ceza kanunumuzun 141 ve ve 142 ve 163 ncü maddelerinin yeniden gözden geçirilmesiyle her bakımdan beliren ihtiyacı karşılayacak surette tertip ve tanzimi lüzumlu bulunmuştur.

Madde 141 : Maddenin ilk fıkrasında beyan ve naklononun suçun unsurlarında hiçbir değişiklik yapılmamıştır.

Fıkrada açıklandığı üzere memleket içindeki içtimai bir zümrenin diğerine tahakkümünü tesis etmek veya içtimai bir zümreyi ortadan kaldırmak için cemiyet kurmak yasak edilmiştir. Zümre tahakkümünü kurmanın veya bir zümreyi ortadan kaldırmanın, sebep ve saikleri ne olursa olsun bu hareketler sadece gözetilen ve varılmak istenen sonuçları itibariyle suç sayılmıştır.

Fıkranın yasak ettiği diğer bir fül ve hareket de memleket içinde kurulmuş iktisadi veya içtimaî mizamları devirmek amaciyle cemiyet kurmaktı. İçtimaî nizam; bir cemiyetin varlığını veya devamını sağlayan ve koruyan bütün kaide ve müesseseleri ve iktisadi nizam ise, bir cemiyette servetin istihsal ve tedavül ve taksimini ve sermaye ve emek sahipleri arasındaki münasebeti düzenleyen esas ve usulleri ifade eder. Bununla beraber içtimai ve iktisadi nizam sözlerinin geniş manada yorumlanması icabeder.

Komünizm cemiyetin içinde zümre tahakkümünü kurmak veya bir zümreyi kaldırmak isteyen bir fikir sistemi olduktan başka iktisadi ve içtimai nizamları devirerek yerine kendi görüşüne uygun iktisadi ve içtimai bir nizam kurmayı tek gaye sayar. Bu sebepledirki komünist cemiyetler maddenin ilk fıkrasında men ve zecredilmiş bulunurlar. **Bununla beraber komünist olmayan ve fakat kendisine has bir nizamı koymak için memleket içinde kurulmuş bir içtimai veya iktisadi nizamı devirmek amacıyla cemiyet kuran kimseler de bu fıkra hükmünce ceza görürler.**

Bu fıkrada yapılan değişiklik suçun teşkil ettiği tehlikeye bakılarak suçluya verilecek cezanın arttırılmasından ibarettir.

Maddenin ikinci fıkrasında yazılı suç ve unsurları olduğu gibi bırakılmış ve yalnız ceza miktarı evvelki fıkraya atıf suretiyle artırılmıştır. Bu fıkrada sözü geçen siyasi nizam; Devletin varlığını ve kuruluş şeklini ve bunların düzenini bildiren kaideleri ve hukuki nizam ise, cemiyet hayatının devamı içinde her alanda devletin kanunlar ile tesis ve kabul ettiği kaide ve nizamların topunu ifade eder. Kanun bu fıkra beyaniyle cemiyetin siyasi veya hukuki nizamlarını devirmek için yıkıcı cemiyet kuranları cezalandırmıştır. Yıkıcılık vasıf ve karakteri itibariyle kanun maksudu anarşist cemiyetlerdir. Bu kabil cemiyetler mevcut siyasi ve hukuki nizamların yok edilmesini ve fertlerin otorite teşkil eden hiçbir nizama tabi olmamasını kabul ve iddia ederler.

Komünistler ile anarşistler kurulmuş nizamları yıkmakta birleşirler. Ayrıldıkları cihet komünistlerin yıkılan nizam yerine kendi inançlarına uygun nizamları koymayı istemeleri anarşistlerin ise otorite teşkil eden hiçbir nizama boyun eğmek istememeleri hususlarıdır.

Fıkrada, her halde (yıkıcılık) sözü ile belirtilmiş olan kasta göre; Devletin siyasi veya hukuki nizamını şöyle olmayıp da böyle olmasının daha iyi olacağı inancasıyla parti veya şahısların bu yoldaki fikirlerini açıklamaları fıkra hükmünden hariç kalır suç olmaz.

Madde tasarısının üçüncü fıkrası birinci ve ikinci fıkralarda yazılı suçların şiddet ve sebeplerini bildirir. Bu halde de ceza fıkrada görüldüğü veçhile artırılmıştır. Cebir ve şiddet maddi surette eşya ve şahıslara yöneltilebileceği gibi manevi olarak tehdit suretiyle de olabileceğinden bu cihetler kanunda açıklanmakla beraber bunların çeşitli işlenme tarzları (her ne suretle olursa olsun) sözü ile yasak edilmiştir.

Bundan başka cemiyetlerce başarı vasıtası olarak cebir ve şiddet kullanmak veya tehdit etmek evvelden sözleşip açıklanmamış olsa bile cemiyetin muhtemel mukavemetine karşı böyle bir vasıtaya müracaat etmeden amaca varmanın imkânsızlığı anlaşılırsa cebir ve şiddet icra veya tehdit ikaı evvelden kabul etmişcesine cezanın artırılacağı fıkrada beyan olunmuştur.

Yürürlükte bulunan maddenin üçüncü ve dördüncü fıkralarının mükerrer hükümleri tasarının üçüncü fıkrasında toplu olarak ifade olunmuştur.

Bugünkü maddenin beşinci fıkrasında yazılı suçlar hiçbir değişikliğe tabi tutulmadan tasarının dördüncü fıkrasına geçirilmiş yalnız cezai miktarları suçun önemi itibariyle artırılmıştır.

Yürürlükte bulunan maddenin fıkrasındaki «bu cemiyetlere iştirak eden kimse» sözleri yalnız bir evvelki fıkrada yazılı cemiyetlere iştirake matuf olarak bir tahsis ifade ettiğinden ve halbuki diğer fıkralarda yazılı cemiyetlere iştirakin de cezayı gerektirmesi maksut olduğundan fıkranın bu dar beyanı yerine asıl maksadı müfit olmak üzere tasarının beşinci fıkrası yazılmış ve bu fıkrada birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkralarda beyan olunan suçlara iştirak edenlerin cezaları ayrı ayrı artırılmış olarak gösterilmiştir.

Madde fıkralarında mahiyetleri bildirilen cemiyetlere girmek için yol gösterenlerin de bu cemiyetlere iştirak etmiş olanlar gibi aynı cezayı görmeleri yeni bir hüküm olarak tasarının altıncı fıkrasına yazılmıştır. Fıkrada (yol gösterenler) mutlak surette ifade edilmiştir. Bunların evvelce cemiyete girmiş bulunup bulunmamaları suçun doğumunda bir tesiri haiz bulunmaz. Bu sebepledir ki madde konusu olan suçların önemi bakımından yol gösterme hareketleri müstakil bir suç sayılmıştır.

Dağılmaları emredilmiş olan madde konusu cemiyetleri sahte nam altında veya muvazaa şeklinde dahi olsa yeniden teşkil ve tanzim sevk ve idare edenlere daha ağır ceza tertibini bildiren madde fıkrası olduğu gibi tasarıya alınmıştır. Fıkranın mutlak beyanından anlaşılacağı üzere dağıtılmış olan cemiyetleri yeniden kuranların, dağıtılan cemiyette evvelce bulunmuş olmaları suçun husulünde şart değildir. Bu kabil yasak cemiyetleri yeniden kuranlar, ister

dağıtılmış ilk cemiyete dahil olsun ve ister olmasınlar sadece dağıtılmış olan cemiyeti yeniden kurmuş olmalarından dolayı bu fıkra uyarınca artırılmış olarak ceza görürler. Burada önemli olan cihet, suçlunun yeniden kurduğu cemiyetin evvelce dağıtılmış olduğunu bilmesi ve ona rağmen harekete geçmiş olmasıdır. Tasarı maddesine eklenen son fıkra ile madde maksudu olan cemiyetler tarif ve izah olunmuştur. Buna göre iki veya daha ziyade kimselerin maddenin diğer fıkralarında yazılı amaçlar etrafında sadece birleşmiş olmaları cemiyetin vücudunu kabul için yeter bulunmuştur. Bu hususta gizli veya açık yazılı bir sözleşmeye, cemiyetler kanunundaki formalitelerin tahakkukuna lüzum ve ihtiyaç olmadığı gibi cemiyeti teşkil edenlerin kanunun 313 üncü maddesi beyanı veçhile beş kişi veya daha ziyade olmaları da gerekmez.

Madde 142 : Bu madde memleket içinde içtimai bir zümrenin tahakkümünü tesis etmek veya içtimai bir zümreyi oradan kaldırmak yahut memleket içinde kurulmuş iktisadi veya içtimai nizamları devirmek veya siyasi veya hukuki nizamları yıkmak için propaganda yapanların veya bu fiilleri öven veya iyi gördüğünü söyliyenlerin ve bu amaçlara varmak için telkinde bulunanların görecekleri cezayı bildirir.

Yürürlükte bulunan maddenin ilk fıkrası yalnız propagandanın her nevi ve şeklini şümul ve ihtisasıma almak için (her ne suretle olur ise olsun propaganda yapan) sözü ile kayıtlanarak tasarı maddesine ilk fıkra olarak yazılmış ve bu arada ihtiva ettiği ceza miktarı arttırılmıştır.

Sonuç itibariyle Devletin ve halkın emniyet ve selâmetini ve refah ve saadetini bozmaya matuf bu nevi propagandaların teşkil ettikleri tehlike bakımından daha ağır ceza ile menolunmasının lüzumu aşikârdır.

Propaganda; nerede ve ne zaman olur ise olsun bir hususu, bir fikri taraftar kazanmak kastiyle başkalarına yaymaktır. Propaganda; söz, şarkı yazı, resim, radyo, sinema, temzil, yazılı veya resimli kâğıtları asma, dağıtma, gönderme gibi her türlü yayım vasıtalariyle olabilir.

Propagandanın, açık veya gizli olsun umuma hitap etmesi asıl olduğundan tek, belli bir şahsa söz veya işle yapılacak telkinin propaganda mefhumuna girmemesi düşünülerek bu kabil fiil ve hareketleri de ceza tehdidi altında bulundurabilmek için tasarı maddesinin üçüncü fıkrasında gerekli açıklamalar yapılmıştır.

Gerek propaganda ve gerek telkinin madde konusu olup suç sayılan amaçları elde etmek kastıyla yapılmış olması cezayı gerektirmesi için şarttır.

Bu suç işleme kastı, tasarı maddesinin şarttır.

Bu suç işleme kasdı, tasarı maddesinin gerek birinci ve gerek üçüncü fıkralarında gereği kadar açıkça bildirilmiştir.

Bu sebeple ilmî sahada meselâ komünizm veya anarşizm esaslarını anlatan bir öğretmenin veya bu konuda ilmî bir kritik yapan bir kimsenin muhataplarını bu fikirlere saptırmak veya inandırmak kasdı ile hareketi anlaşılmadıkça cezalandırılması caiz ve doğru olmaz. Bununla beraber propaganda veya telkine ilmî bir renk ve mahiyet vererek kötü maksadı bu yoldan gizlemeye uğraşan suçlular da bulunur. Bunların asıl maksatlarını şahsiyetlerine, propaganda veya telkin konusu veya vasıtalarına ve sebeplerine bakarak sezmek kabil olur.

Tasarı maddesinin ikinci fıkrası ilk fıkrada beyan olunan suçların şiddet sebeplerini bildirir ve yürürlükte bulunan maddenin bu konuya taallûk eden ikinci fıkrası hükmüne tekabül eder. Yalnız bugünkü metindeki (şiddet kullanarak) sözü 141 inci maddede beyan ve izah olunan sebeple ve oradaki hükme uygun olarak (cebir ve şiddet kullanmayı veya tehdit etmeyi de tazammum ediyorsa) suretinde yazılmış bu tasarı fıkrasında cezanın ilk haddi daha ağırlaştırılarak iki yıl ağır hapse çıkarılmıştır.

(Devam Edecek)

DİYARBAKIR RAPORU

Emperyalizmin ve işbirlikçi burjuvazinin çıkarlarını korumayı görev edinmiş siyasal kuruluşlar, sınıfsal mücadeleyi perdelemek için toplumun çeşitli kesimlerinin sosyo—ekonomik yapısına göre çeşitli taktikler uygularlar. Kimi yerde mezhep ayrılıklarını, kimi yerde etnik varlıklıklarını, kimi yerde halkın değer yargılarını körükleyerek halkı karşı karşıya getirmek ve birbirine kırdırmakta oldukça beceriklidirler. Dünyanın her yerinde olduğu gibi ülkemizde bu yöntemlerini uygulamaktan bir an olsun geri durmazlar. Yardım ve ikili anlaşmalarla emyeryalizmin ağları içerisine giren ülkelerin halkları bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi ile bu ağları yırtmak zorundadır.

Ülkemiz emekçi sınıf ve tabakaları üzerinde emperyalizm ve yerli uşaklarınca kurulmak istenen egemenliğin temel nedenleri halkımızca anlaşılmaya başlanmıştır. Diyarbakır ,sosyal uyanışın çok hızlı olduğu yörelerden biridir. Bu durum eğemen sermaye çevrelerinin ve onların doğal bağdaşıklarının rahatını iyiden iyiye kaçırmaktadır. Bu nedenle Diyarbakırdaki devrimci potansiyeli zayıflatmak ve ülkemizde uyguladıkları faşist yöntemleri haklı göstermek için demokratik uğraşım temelini sarsmaya yönelik Diyarbakır olayları tezgahlanmıştır. Şöyleki : -

Olaylardan 10 gün kadar önce parti kurultayında Alpaslan Türk'eş komandolarının gözlerini Diyarbakır'a çevirerek şöyle diyordu «ortaasyada kominizmin pençesi altında ezilen türklere değil'de Karadenizde Rum — pontus artığı lazlaramı, yurdumun en bitek toprakları üzerinde yaşayan fellahlaramı, Adapazarı yöresindeki çerkez ve abazalaramı, doğu ve güney dokudaki kürtleremi kardeş diyeyim.» İnsan Hakları evrensel beyannamesini, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasını, Birleşmiş Milletler ırklar bildirisini açıkça çiğneyen bu siyasal parti lideri Niğde'de verdiği bir demeçte Diyarbakırı ikinci Moskova olarak ilan ederken, emperyalizm ve işbirlikçilerinin isteklerini emir olarak komandolarına iletmiş oluyordu. Gerekli hazırlıkların tamamlandığına kanaat getiren Türkeş Moskova olarak ilan ettiği ve bölge halkını düşman olarak belirttiği bu kente faşizmi haklı görmek için tezgahladığı — karanlık olduğu kadar — açık — oyunlarını sahnelemek için geliyordu. Halkımızın hızla artan devrimci bilinçlenmesinden iyice ikirciye kapılan emperyalizm ve işbirlikçileri «BÖL — YÖNET» taktiğini Diyarbakır'da uygulayarak halkı birbirine kırdırmak veya halkı toptan imha etmek istemişlerdir. Hesaplarında yanıldıkları halkın bilinçli devrimci tavı ile ortaya çıkmıştır. Olayların gelişimi bunun en açık belgesidir.

Tarih : 22 Haziran 1975. Diyarbakır'ın cadde ve sokaklarını Elazığ, Mardin, Adana ve Bingölden komando taşıyan otomobiller adeta işgal etmiştir. Ayni gün Elazığ da tezgahlamanın ön hazırlıklarını tamamlayan Mustafa Kemal Erkovan da Diyarbakır'a gelmiştir. Gerekli plânlama Diyarbakırda da perçinlendikten sonra 23 Haziran günü sabahtan hoperlörlü arabalarla kentin ana caddelerini ve mahalle aralarını dolaşan komandolar halkı küçültücü, tahrik edici sloganlar atmışlardır. İşte sloganlarından bir kaçı : «Savulun kürt'ler Türkler geliyor,» «Büyük Türk, Başbuğ, Türkeş geliyor» «Kürtler Moskovaya» «Türkeş iktidara» ve dizi dizi kurt ulumaları... halkın duyguları ve onuru ile bu denli açık — seçik oynandıktan sonra saat 12 sıraları Dağkapı burçlarına fetih havası ile ve törenle komandolar tarafından Bozkurtların bayrağını çekmişlerdir. Bu aıada komandolar, Atatürk meydanı yanındaki MHP binasına ve yöresinde silahlı adamlarını yerleştirmişlerdir. Taksiler içinde de vurucu güçleri hazır bekletilmiştir. Artık tuzak hazırdır. Tahrik ederek galeyana getirdikleri devrimci halkımız Atatürk meydanına toplanarak burçlara çekilen bozkurt bayrağını yakmışlar ve yerine Türk bayrağını çekmişlerdir. Bu olaydan sonra meydandaki halk kitlesi bir kat daha artmıştır. Saat 16.00 sıraları 20.000 civarında olan halkın huzuruna çıkarak ırkçı—şovonist sloğanlar atan Mustafa Kemal Erkövan'a karşılık halk devrimci sloganlarla yanıt vermiştir. Devrimci halkımız şovenizmi ve halk düşmanlarını bu

tavrı ile mahkum etmiştir. Bu aradan olayların çıkabileceğini Diyarbakır valisine haber veren gazetecilerin uyarıları önemsenmemiştir. 20.000 civarındaki halk kitlesinin dağıtılması için her türlü yöntemin deneneceğini de belirtmiştir. Diyarbakır toplum zabıta amiri Yılmaz Karahan ile birinci şube şefi Çetin de halkı dağıtmak için polise emir vermişlerdir. Dağılmamakta direnen halk üzerine ateş emrini bu görevliler vermişlerdir. Emniyet kuvvetlerinin bir kesiminin halkı tarayan ateşleri karşısında önce gerileyen halk sonra toparlanarak polise ve onların «yardımcı kuvvetleri komandolara» taş ve sopalarla karşılık vermişlerdir. Bu arada hastahane tarafından halkın toplanmış bulunduğu Atatürk meydanına doğru süratle halkın arasına dalan 4 otodan sağlı sollu halkın üzerine ateş açılmıştır. Buna rağmen polis ve komandolar büyük halk direnişi karşısında gerilemek zorunda kalmışlardır. Askeri birliklerden yardım istenmesi üzerine olay yerine askeri birlikler gelmiş ve olaylar kısmen yatışmıştır. Tam bu sırada MHP binasından halkın üzerine tekrar ateş açılmış bu arada bir jandarma eri MHP binasından açılan ateşle şehit olmuştur. Jandarma eri Kamil Karabal'ın MHP binasından ateş açan Reco adı ile bilinen Recep Alyamaç tarafından vurulduğu jandarma subayları tanıklığı ile sabittir. Şehit olan Mehmet Aytekin'inde polis tarafından vurulduğu tanıklarca belirtilmektedir. Olaylarda ölenlerin sayısı üzerinde çeşitli rivayetler vardır. Ölü ve yaralı sayısı kesin olarak belli değildir. Tutukluların ve göz altına alınanların sayısı her gün artmaktadır. Özellikle öğretmen ve öğrenci kesiminde göz altına alınanlara korkunç işkence yapılmıştır. Arkadaşlarımız üzerinde işkence izlerini gördükten sonra ilgili mercilere resmi uyarıda bulunduk. Bunun üzerine arkadaşlarımıza yapılan yasa dışı uygulamalar kısmen durdu. Halen A. Gani Sungur, A. Kadir Öztürk ve İsmail Yıldırım adlı üyelerimiz ile halktan 5 kişi tutuklu bulunmaktadırlar. Halkın üzerine ateş açtıran komser Çetin bir hafta sonra emniyet amirliğine terfi etmiştir.

Olayın olduğu günün gecesi saat 21.00 sıraları TÖB — DER Diyarbakır şubesi lokali önünde duran polis otobüsünden inen resmi kıyafetli polisler lokalimizi makineli tabanca ateşine tutmuştur. Yüz kadar üyemiz ve işçilerimiz tarafından izlenen bu olay anında tutanakla saptanmış ve durum Cumhuriyet Savcılığına intikal ettirilmiştir. Gine ayni gün saat 02. sıraları Bismil şubemiz saldırıya uğramış şubede tahribat yapılmıştır. Bu olayla ilgili olarak gözaltına alınan MHP li iki komando delil yetersizliğinden serbest bırakılmışlardır.

Olayın gerçek tertipçilerinin kimler olduğu açık seçik ortada iken MHP genel başkanı Alpaslan Türkeş'in, tarafsız haber organı olması gereken TRT den kamuoyuna sunulan demeçleri dikkati çekicidir. Irkçı düşüncenin sembolü olan Bozukurt bayrağından «Türk bayrağı» diye bahsetmesi halk arasında büyük tepkilere yol açmıştır. Ayni demecinde Başbuğ Türk'eş, TÖB—DER Diyarbakır şubesini olayların tertipleyicilerinden olarak kamuoyuna sunması her türlü kanıttan yoksundur. Eğemen çevrelerin öteden beri TÖB — DER üzerinde yoğunlaştırdıkları baskı ve tezgahlamaların zincirine yeni bir halka eklemektedir. TÖB - DER olayların tertipleyicisi değil, saldırganların ve onların ağababalarının boy hedefi olmuştur. Türkeş'in üyelerimizden A. Gani Sungur'u bizzat TRT den şikayet etmesi ve TÖB — DER'i olayların tertipleyicisi olarak belirtmesi üzerine üyelerimiz gözaltına alınmışlar ve tutuklanmışlardır.

Diyarbakır olaylarında ırkçı faşist düşünce halktan en büyük şamarı yemiş ve halk tarafından mahkûm edilmiştir. Emperyalizmin «BÖL — YÖNET» taktiği bilinçli halk kitlelerince işletilmekten alıkonulmuştur. Komandolarla güç birliği içinde çalışan bazı emniyet görevlilerinin baskı yöntemleri halk üzerinre ters etki bırakmak, halkı pasifize etmek yerine onların bilinçlenmesine katkıda bulunmuştur.

KAHROLSUN EMPERYALİZM VE YERLİ İŞBİRLİKÇİLERİ

YAŞASIN HALKIMIZIN EMPERYALİZM VE YERLİ İŞBİRLİKÇİLERİNE KARŞI VERDİĞİ DEVRİMCİ MÜCADELE.

ZALA KADIN

Osman ŞAHİN

Başörtüsü beyazdı. Yüzü yanık esmerdi. Burnu, bıldırcın yumurtasından farksız, kara siyah çilliydi. Göğsü de göçkündü içe; sırtından geri çıkacak kadar.

Damını ardında bıraktı. Az önce çıkmıştı. Yürümeye durdu sessizliğinin önünden. Gözleri de yere iyi basmıyordu. Karanlık bir gecedeydi sanki; adımları öylesine yola yavaş, güvensiz...

Yerdamların arasından geçti. Dereden yüzdeki yola girdi. Bir bahçe çardağıydı önünde durdu. Sıvaları dökülmüş, yanı yönü ardıçkabuğuyla örtülü Kapıya yanaştı. Görünmekten çekiniyordu. Usul usul baktı gerisine. Kuşkusu dağılınca girip kayboldu araladığı kapıdan.

Loştu içerisi. Bakışlarının alışmasını bekledi bir süre. Gözleri, adamı yavaş yavaş alınca yüzü gerildi kadının. Güçlükle birkaç adım atabildi. Eriyip bitmek üzereydi adam. Bir efsane gibi yüklüğün dibinde uzunkös yatıyordu.

Eteğindeki yağlı ekmekle. peyniri hastanın başucuna koydu. Yere çöktü. Şimdi bakışlarında bir garip umut vardı, geldiğinin bilineceğine dair.

Ama, umudu körleşti.

— Kerim, Kerim! dedi usulca. Sesi yağsız, cızıldı. A, Kerim, bak kim geldi yanına, kiim? Duyan mı, bilin mi beni?

Hali ölgündü Kerim'in. Dil alıp dil vermiyordu. Tek dudaklarıydı, sönmüş bıyıklarının altında yaşadığını belirleyen

Tuttu sarsakladı omuzundan.

— Keriim, Kerim? Ben kimim. been Hele hele şöyle gözünü açta, bir gör bakalım, kurban olduğum

Cevapsızdı adam.

— Bilin mi, bir Tekeli Hasan vardı eskiden İşte onun kızı Zala'yım ben, Zalaa Hani devecisiydin obamızın da, birlikte göç ederdik Çağıloluğ'a?

Sesini bağlıyamayınca, başı önüne düştü kadının. Yüreği çaresizliğin avucunda çalkandı. Ağaç fıçı önündeydi. Uzandı. Su koydu. Tutuverdi su dolu tası hastasının ağzına.

— İç, kurban olduğum iç, diye yalvardı. İç ki, tadı geçmişlerimizin canına gayrem ola!

Hasta neden sonra bir kıpırtı yaşatabildi yüzünde. Pul pul kurumuş dudaklarını açtı. Güçlükle birkaç yudum alabildi içine. Aralamıştı gözlerini de. Aralamıştıya, bir ışık, bir heves yoktu bakışlarında yaşamaya dair.

— Aç gözünü kulağını da beri ver kurban Ağam? O gelmez dediğin Zala geldi, Zalaa? Oh olsun dosta düşmana!..

Önceğini topladı. Sildi adamın ağzındaki suyu Sildi ya, boşunaydı; açılacağına kapanıyordu gözleri.

Ansızın donuklaştı kadın. Bir acılı yele kaptırdı başını. Oysa, o kadar emindi ki, kendisinden geldiğini duyar duymaz, O'nun hemen kalkıp konuşacağından.

Bir ara, hastanın yana kaymış ellerinden birini tuttu. Tutmasıyla yaşlı kanı hızlandı. Tepeleme bir yürek çarpışına kesti. Sonra yüzüne yaklaştırıp, mor damarlı eli öpeceği sırada duraladı. Korkup çevresine bakındı. Görebilecek, duyabilecek kimselerin olmadığını anlayınca kavradığı eli öptü.

— Kaç gündür kulağım çalar, duyardım ağır hasta olduğunu ve ağacına ölüm kuşuyun konduğunu, dedi ağlıyarak. Duyardım duymasına ya, bir fırsat bulup gelemedim helâlliğine işte, gelemedim. Yönümün sana yorgun oluşundan değil, bir gören olur, görenin fesatı olur...

İç çekişleri aralandı. Tastan aldığı suyla ıslattı ağzını.

— Bak işte, şükür gelebildim, yanındayım. Görürüm ki, Azrail'in göğsüne çökmüş değil, soluğun ciğerlerinden bıkmış değil. İyi de olmuş bir bakıma, çok iyi. Oooh, canıma değe! Nasıl Demek benimle sonkaldıya bir görüşmeden, enlik-sonluk bir buluşup barış altına girmeden ölmeye yatılır mı, a gardaş? Yatılır da, vâdeden evvel vâde yedilir mi? Demek o kadar da mı gönlün bana kinliydi hey Kerim? Madem öyle, kurban olduğum cenabı-allah da, işte böyle beni sana çektirir; hasta hasta kuru yanıyın üstünde, havayı yiyip solaaa, yiyip sola...

Sustu. Yoğun sesesizliği, iniltilerle sineklerin vızıltısı devraldı.

Kadın bakışlarını aldı hastadan. Düşünceliydi. Hep önünde bir noktaya bakıyordu. Aslında bir yarışa çıkmıştı aklı, yaşayıp yaşayıp da, mezarlaşmış anılarına doğru.

«Bilin mi Kerim? Hani, karlar eriyince cemre kuşları gelirdi o zamanlar? Ağaçlarsa çiçek açacak, dal uçları daha yeni arıgöt. Artık yıl önüne yeşile dayar, Kale'nin yamaçlar tekmil köryoncaya keserdi, seyri göze keleş... Nisan yağmurlarını hayra yorardık da, süte yoğurda katardık, soframıza bet bereket versin diye. Hey gidi günler hey gidi... Canım o günlerin ayarı bir başkaydı şimdilere bakıncağın. Düşünürüm hep. Düşündükçe de, o günlerin vargeldisi döner deşinir içimde. Kolay mı, a gardaş onca geçmişlerin derdini sırtlayıp sırtlayıpta bu günlere taşımak »

Yeterince duygulanmıştı.

— O zamanlar yeni dürülmüş bir kızdım ben. Bir sarı çıraydım; kanım ateşine gönüllü, canım ise kavak tüyü gibi yepyeniydi. Sen de gençtin hani. Gürdün, külteliydin boydaşlarına bakıncağın. İstesen, sabanın demirini eğer, taşa geçirtirdin dişini. İşte öylesine gücün çifte damarlıydı, yiğidim. Oysa şimdi nerde, gülen o dağların yaprağı? Yurtlarımız eskidi. Alnımız nala döndü, eğildi. Sözün eri masal oldu, sonunda iki köküm kalan biz olduk. Yaa, böyle işte... Hallerimiz hep ayna, bir görenek. Ne ağzımız açılsa su verenimiz, ne de üstümüz açılsa, örtüverenimiz yok başımızda. Demek, yanan her ocak da kül tutmazmış ,a gardaşlık.

Ağlamaya başladı. Başı öne düştü. Gelip hastanın yorgun yorganına değdi. Ne kadar kaldığını, ne kadar kalacağını unuttu. Yeniden kendisine geldiğinde, hasta kıpırdamaya çalışıyordu.

Daha dün gibi aklımda, a Kerim o keçilerimizin çan döğdüğü yıllar. Hele bir tanesi hiç tutturmazdı sağdırmaya kendini. Ne kepeğe gelirdi, ne de tuza. Sana söylememle alapşarp tutar, çekerdin arka bacağından. Bir de Obruğa peynire gittiğimizde hastalanmıştım da, sen, boz armut kabuğu toplayıp getirmiştin derman için.

Hiç unutmam o günleri ağamız, hiiç... Hele geriden geri bana bakıp da tatlı tatlı güldüğünü. Gülerdin ya, ne hikmetse yanıma gelinceğin yüzünü eğer,susardın. Kime çektiydin bilmem, a gardaşlık? Cip utangaç yüzlüydün. Dilin kuraktı kavlinden geçene yani. Oysa hakçası, benim de bakışlarım nakışlıydı yoluna. Yönü senden yanaydı gölgemin. Bir güüün, beş güün, beş ay.. hep böyle. Böyle yaa, gözü kör olsun. Sanki bu evrende görgüler yüreğimize göre mi?

Babam rahmetlik «kepenek altına kız vermem!» diye inat ettiydi o zaman. Oysa bana göre ne vardı, sen yoksulsan, tirtepeysen? Ayağın yalın, başın giyinti bilmezse Zahar biz de ellere göre eker biçerdik, konar göçerdik. Aka aka yolumuzu açardık. Olmadı, tek koltuğunun altında yatmaya razıydım, seven gözperdemin hatırına...

Ama nedeceksin işte. İnsanoğlu bu, insanoğlu, zengin, fakir aynı güneşe çamaşır serip kuruttuğunu unuttu. Babam kaldırdı, söz kestiydi Yörükoğlu'na. «...Olmuş adamın oğluymuş O. Bol seyimliymiş mala-mülke...» Canım orası öyle ya, ben de, şırası çıkmamış bir kızdım. Kesilmemiş kavundum o zaman. Mülklü olunca, kaldırılır da verilir mi, atam yaşlı bir adama. Fidan dururken aşı vurulur mu, kartalmış bir ağaca? Huyu huyumla uynaşmaaaz, suyu suyumla...

Gözleri incelip körleşti sanki. Ağır bir sancıyı bekler gibiydi.

Dinle bunları Kerim'imiz, dinle. Boşuna yüreğimde tutmadım, bunca yılın sıcağını, Günün birinde bir yalnızlığa düşer, söyleşiriz dedim hep. Ama kırk yılın hatırına bile doğrulayamadan önünün Sen de görüp görmeziye verdin başını. Geliyorsan, döndün izinin üstüne. Bilirim, küstün bana. Yıkkın ettin yüzünü yüzüme.

Hastanın kulağına iyice yaklaştı.

— Boşuna küşüm çektin Kerim, boşuna. Günahımı aldın sen benim. O günü geliyordum sana ben, duydun muuu? Hani, sözleştiğimiz yere, Uluçam'ın dibine. Ama, kim nereden bilirdi ki, sonu mucizata varacak bu işin. Yolda, Yörükoğlu karşımdan gelecek de, kolumdan kanadımdan tutup sürüyecek... Meğer bir tespihleyen olmuş bizi garibim. Anam bilirmiş yüreğimizden akanı. Bilirmiş de, sana doğru yola çıkınca, koşmuş babama. «Şeklimden şüphem kalmadı gayrı!» demiş. «Kızının yüreğindeki ağrı başkasına..» Başkasınaymış... Temsil yani... Diyesim... Duydun mu Kerim? Hişt Kerim .. Hay allah!.. Ne oldu sana?. Yoksa öldün mü, Kerim? Dediklerimi duymadın mı öldün yoksa?

TÖB-DER

101

TÜM ÖĞRETMENLER BİRLEŞME VE DAYANIŞMA DERNEĞİ

ASIL DÜĞÜNLER GELECEKTEDİR.

15 TEMMUZ 1975

2 TL.